

8048

Bibl. Jag.

N

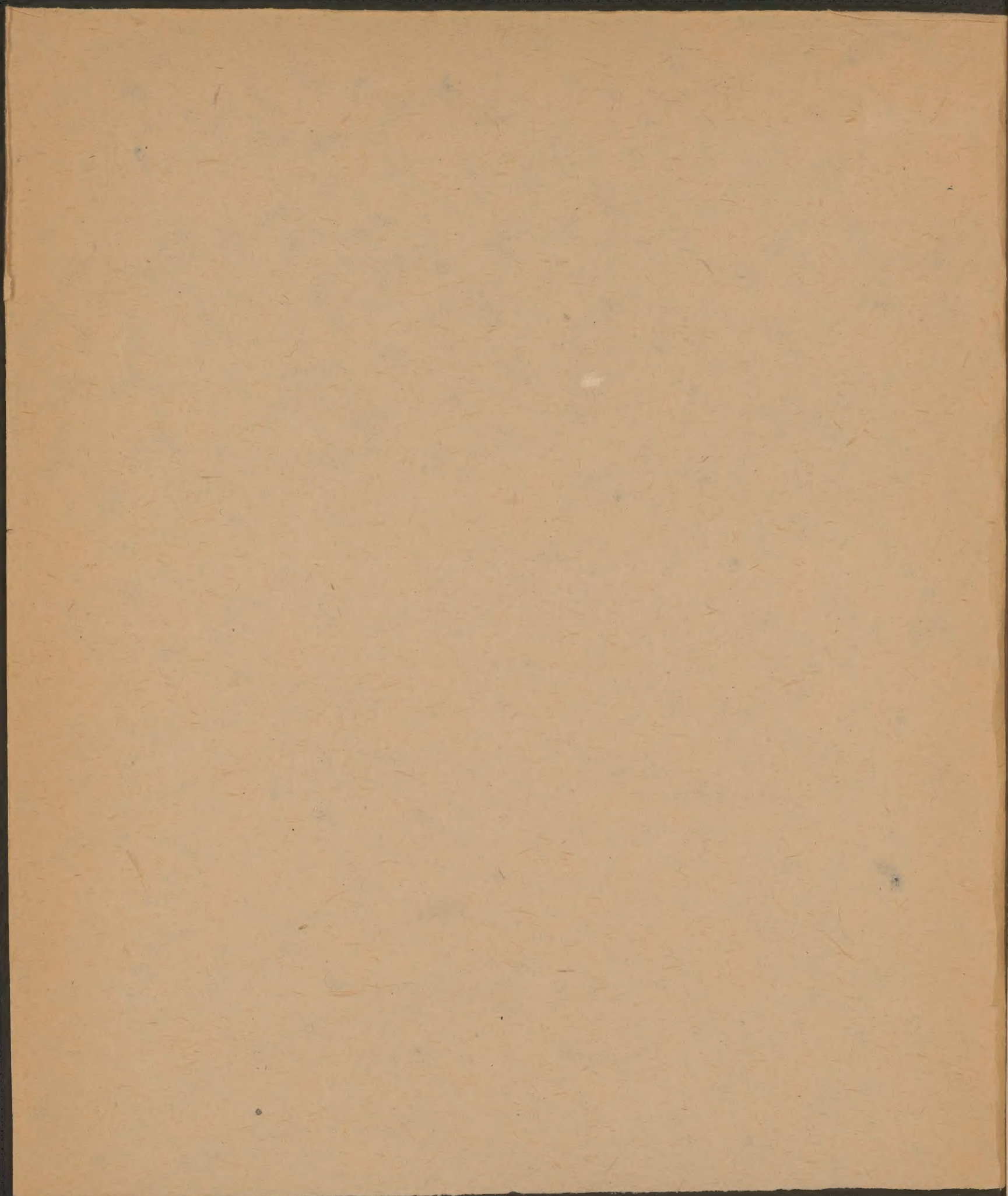
8048

IV

8048

Kopia Statuty Księstwa Mazowieckiego
według Tek Naruszewicza t. 10
zgodnie z tekstem ogłoszonym w J. W. Bandtkiego
Jus Polonicum, Warszawa 1831.

Statuta in Nowe Miasto anno Domini millesimo
quadringentesimo primo infra octavas Visitacionis glo-
riosissime virginis Marie.

Nos Johannes Dei gratia Senior dux Thaurie etc.
cum nostris nobilibus hinc nobiscum in terminis generali-
bus assidentibus, statuimus, declaramus et decernimus:

(§1). Cmethones iuramentum et alia iura solvere te-
nentur.

Quod cum quis cmetho de villa cuiuscunque terrigene
non exhibito iure et ordine in terra statuto bendo, habito et
servato domino suo, a quo recessit, in alterius terrigene vel
lani, incolatum in eadem accepturus, se transulerit, idem
que dominus sine terrigena, ad quem se transulit, ipsum cme-
thonem aliqua summa pecunie sine aliquo iuramine sup-
portaverit; quicquidem cmetho per primum dominum suum,
ipsam locum loco sui locantem, simili vel maiori iuramine
sine minori fuerat sustentatus, talis dominus, a quo recessit
vel postquam secundum morem et consuetudinem terre duobus
iuratis protestatus fuerit et docuerit de non exhibito iure et
iuramine, idem dominus sine terrigena, ad quem predictus
cmetho fugerit sine libere transierit, ad solvendum ius et iu-
ramen, vel predictum, iuxta confessionem iuratorum principali
domino predictum cmethonem compellat et demum sua iura
de residuabilibus, si quas talis cmetho habuerit, exigat et
repetat.

✓ (§ 2). De acceptatione incolarum.

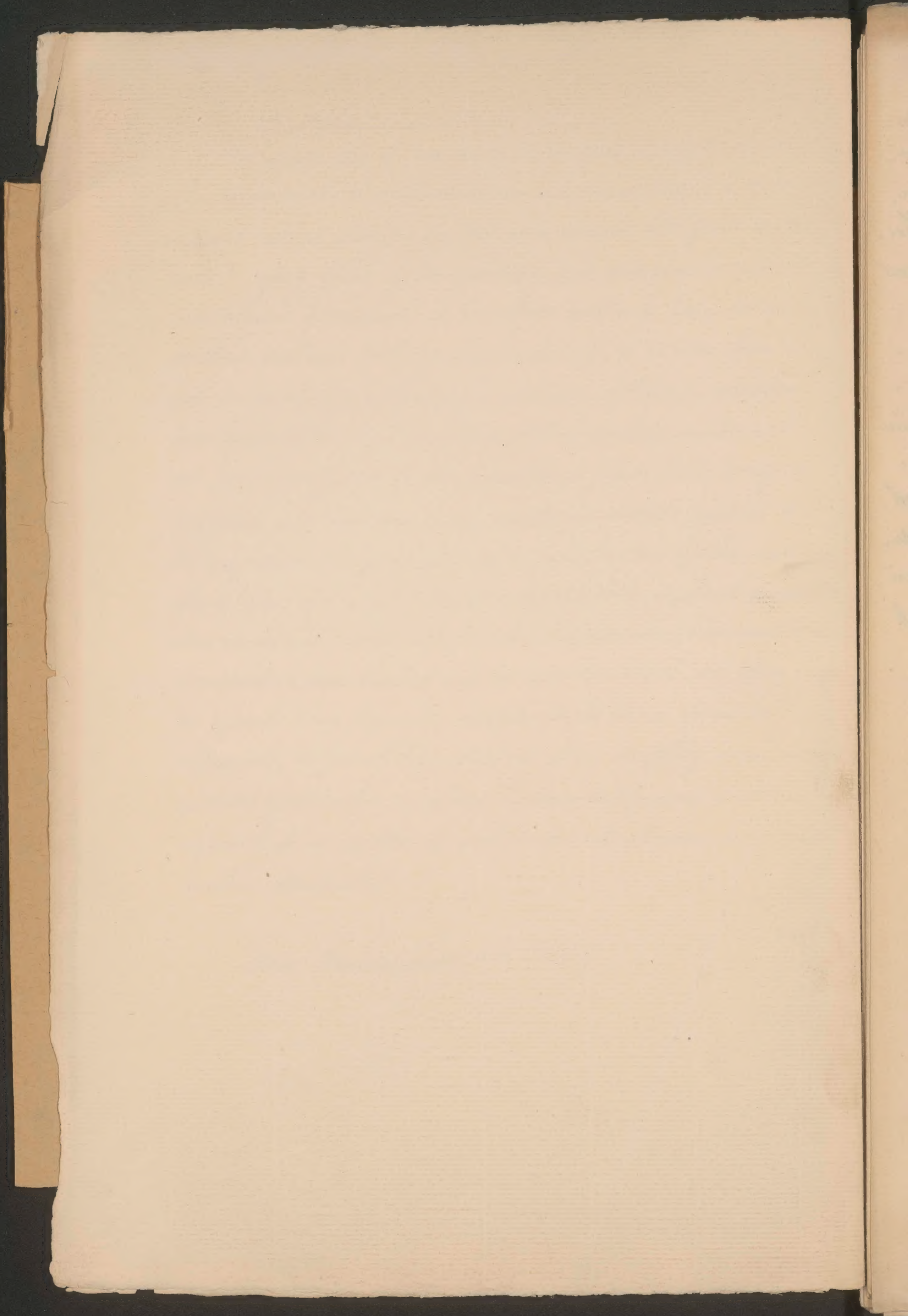
Item anno, die et loco ac testibus, quibus supra, statui-
mus, decernimus et deliberavimus, quocienscumque et quando-
cumque extunc aliquis emetho cum aliquo terrigena condic-
tauerit, quod apud ipsum mansum aut medium mansum
sive minus possessoris, se transferre debuerit, talis terrigena
duobus scabinis proprijs, si eos habuerit, et si non, tunc alie-
nis de loco propinquiori, quos adducere potuerit, acceptan-
tem protestetur. Qui emetho si postea mentem mutauerit et
ad bona acceptata se non transtulerit, tunc talis terrigena
profectam adeptionem dicti emethonis eisdem iuratis iux-
ta exigentiam rei protestatur. Quia protestatione facta, iuxta
quantitatem ipse emetho honorum acceptorum, videlicet si man-
sum acceptavit, sexagenam, si medium mansum, tunc mediam
sexagenam eidem domino sive terrigene persoluat, vel alias iux-
ta quantitatem honorum acceptorum. Et hoc si ipsum tali ac-
ceptione, ut premittebatur, deluserit alias umylilky, occasione
qualibet procurmota; si autem eiusdem testificatio realis non
affuerit, tunc emetho ab acceptatione et solutione huiusmodi
penitus absoluitur.

Жена Нарусевича 10 N. 29.

i,
ndv,
dic,
v
ur
alie,
v,
et
a
ix,
la
an,
am
iux,
ac,
e
on
edi

Alia statuta in Nowe miasto anno Domini millesimo quā-
dringentesimo primo, infra octavas Visitationis gloriosissime
virginis Marie.

Nos Johannes Dei gratia senior dux Thauri etc. cum
nostris nobilibus tunc nobiscum in terminis generalibus assi-
dentibus, statuimus, declaramus et decernimus:

(§ 1). Emethones iuramentum et alia iura solvere tenentur.

Quod cum quis emetho de villa cuiuscunque terrigene, non
exhibito iure et ordine, in terra statuto, leno, habito et servato do-
mino suo, a quo recessit, in alterius terrigene villam, incolatum
in eadem accepturus, se transtulerit, idemque dominus siue terri-
gena, ad quem se transtulit, ipsam emethonem aliqua summa
pecunie siue aliquo iuramine sustentaverit; quicquidem emetho
per primum dominum suum siue emethonem antecessorem su-
um, ipsam locum loco sui locantem, simili vel maiori iuramine
siue minori fuerat sustentatus, talis dominus, a quo recessit,
postquam secundum morem et consuetudinem terre duobus iu-
ratis protestatus fuerit et docuerit de non exhibito iure et iu-
ramine, idem dominus siue terrigena, ad quem predictus eme-
tho fuerit siue libere transierit, ad soluendum ius et iuramentum,
ut predictum, iuxta confessionem iuratorum principali domino
predictum emethonem compellat, et demum sua iura de residuo,
talibus, si quas talis emetho habuerit, exigat et repetat.

(§ 2). De acceptance incolarum.

Item anno, die et loco ac testibus, quibus supra, statuimus,
decernimus et deliberavimus, quocienscunque et quandocunque
extunc aliquis emetho cum aliquo terrigena condictionem,

quod apud ipsum mansum aut medium mansum sine minus pos-
sessurus, se transferre debuerit, talis terrigena duobus scabinis pro-
prijs, si eos habuerit, et si non, tunc alienis de loco propinquiori,
quos adducere poterit, acceptantem protestetur. Quia emeltho si pos-
tea mentem mutaverit et ad bona acceptata se non transtulerit,
tunc talis terrigena prefatam adoptionem dicti emelthoni
eisdem iuratis iuxta exigentiam rei protestatur. Quia protesta-
tione facta iuxta quantitatem ipse emeltho bonorum accepto-
rum, videlicet si mansum acceptavit, sexagenam, si medium
mansum, tunc mediam sexagenam eidem domino sine terri-
gene persolvat, vel alias iuxta quantitatem bonorum accep-
torum. Et hoc si ipsum tali acceptatione, ut premititur, se-
luserit alias omylilby, occasione qualibet proculmota; si au-
tem eiusdem testificatio realis non affuerit, tunc emeltho ab
acceptatione et solvitione huiusmodi absolvetur.

Festa Natuscencia 10 N. 29.

Statuta dominorum ducum Thasovie.

Anno Domini 1426, dominica ante festum sancti
Dominici confessoris gloriosi in Zakroczym.

Nos Johannes Dei gracia Senior dux Thasovie etc.
Jemouitius, Troidenius et Wladislaus eadem gracia
duces Thasovie cum baronibus, consiliariis nostris,
parte ab utraque conventionione celebrata, statuimus,
laudamus solemniter et ordinamus articulos infra
scriptos ad utriusque partis utilitatem.

(§ 1). Vector si theloneum pertransierit aut
aliquod scelus perpetraverit, bona propria amittit,
sed et non mercantias.

Item primo laudamus, statuimus et pronunciamus,
quod quocienscumque et quomodocumque vector,
res, quicumque aliquas res, mercantias siue bona
cuiuscumque generis, speciei, ponderis vel valoris per
mercatores siue per institores vel alios quoscumque
homines appositas seu apposita, siue tales mercato-
res sint ducatus Thasovie indigene seu extranei, ex
vecligali per partes ducatum predictorum deduxerint,
et talis vector si theloneum non soluerit aut clandesti-
ne pertransierit, aut aliquod scelus siue nefas com-
miserit, ex tunc solum bona ipsius vectoris, que pro-
tunc secum ibidem habuerit, ad illum dominium,

in cuius ducatu hec perpetraverit, perdet et amittet,
mercibus et rebus alijs, generaliter quicquidcumque
bonis, sibi sic, ut prefertur, ad vehendum appositis,
semper salvis, que eidem mercatori non debent periri
et amitti.

(§ 2). Intrigone utriusque ducatus non debent
cittari aut arrestari in via, nisi ubi resident, ex,
cepta violentia recenti.

Item statuimus, laudamus et pronunciamus,
quod de cetero quilibet subditus ducatum predic-
torum ex utraque parte, cuiuscumque status, gradus,
et conditionis fuerit, Christianus, Tuderis pro quibus,
cumque causis, tam magnis, quam parvis, ad a-
liam partem ducatus non debet cittari, vel in via
arrestari vel iudicari, nisi in parte illius ducatus, ubi
latus residet capitali mansione, exceptis dumtaxat
violen-
cia recenti et flagrante, intra quam si quis in
contingenti deprehensus aut captus fuerit, pro ea ius
pari debet inibi, ubi huiusmodi violentiam per-
petraverit. Et etiam in causis granicierum quilibet
in illius dominio et ducatu, ubi tales granicies fue-
rint et non alibi cittari debeat et iudicari. Verum
tamen si quis nobilius in utraque parte ducatus
bona habens hereditaria, et de hereditate sua, in
qua personaliter non residet, alicui fecerit violen-
ciam, extunc latus in illo ducatu respondeat et
iudicetur, ubi eadem hereditas iacet, de qua hu-

inimodi violentiam perpetrauit.

(§ 3). Cometho aut oppidanus et quilibet in-
cola fugiens in alium ducatum, restituatur.

Item si aliquis cometho aut oppidanus et quilibet incola seu subditus de una parte ducatus in aliam clandestine fugerit vel qualitercumque recesserit, iuribus iuxta consuetudinem terre non solutis nec satisfaciens domino suo, a quo recessit sine fugit, talis incola sine oppidanus seu cometho absque omni iudicio et iure cum omnibus rebus suis domini suo, a quo recessit, debet restitui iuxta antiquam consuetudinem terre, dum per scrupos illius domini, a quo fugit, de huiusmodi satisfactione et fuga fuerit protestatum sine probatum.

(§ 4). Molendinator annuarius debet restitu-
ere aut tres marcas pro eodem solui.

Item si aliquis molendinator annuarius volgo no-
centy de aliqua parte ducatus in aliam a domino suo de molendino fugerit, talis dominus, apud quem reperlus fuerit, per iuratos illius domini, a quo fugit, monitus volgo obestany, tenetur eum restituere aut tres marcas solvere annuales; si autem eum non restituerit, penam quinquagenariam luet et nihilominus domino illo tres marcas soluet, a quo molendinator fugit, et molendinatore pro se reseruat.

(§ 5). Molendinator debet restitu-

Item si molendinator hereditarius sine prospectu

de una parte in aliam partem ducatus fuerit, ex-
tunc ille dominus, a quo fugit, illi domino, ad quem
venit, proprijs iuratis debet intimare volgo obedi, ut
sibi eum restituat sine omni exceptione et evasione; si
vero non restituerit eundem, extunc tres marcas reales
illi domino, a quo fugit, persolvat, contradictione qua,
libet procul mota, et utique eundem molendinatore
restituere tenebitur.

(§ 6). Thelonea in utraque ducatu a proprijs
non exigantur.

Item quodcumque et quocumque terrigena
aliquis vel oppidanis sine indigena et subditis ducatus
Turconie de utraque parte ducatus de quibuscumque
que locis per flumen quodcumque cum quibuscumque
rebus, mercibus cumcumque generis vel speciei existant,
in roboribus sine truncis volgo na Blodince aspo-
sitis et oneratis, vel infra defluerit, talis defluens
per terras utriusque partis ducatus a quolibet am-
plecto volgo od paczyn in solitis et consuetis thelo-
neis tantummodo duodecim grossos Pragenses et tribus
grossum unum solvat. Si vero ille, qui theloneum exi-
git et recipit pro tempore, non crediderit, quod huius-
modi bona sunt propria illius pledicentis seu deflu-
antis, talis proprio iuramento se absolvat et liber
pertransibit.

(§ 7). Cives Plocenses a roboribus nil solvent
a theloneo.

Si aliqui cives et incole civitatis Ploensis robora pro
construendis edificijs in eadem civitate per flumina in
ducantur domini ducis Johannis transferrari et deducere pro-
curaverit (1), talis ab huiusmodi roboribus nulla thelonia
agratia in locis theloniorum solitis solvere debent; si
autem ille, qui thelonium exigit, non crediderit, quod
ista robora in Plocca pro edificijs duxerit, extunc deducen-
s talia robora iurabit, quod sua propria sunt robora
pro edificijs in Plocca construendis, et libere pertransi-
bit cum eisdem; ultra tamen Plocca non debet cum
eisdem roboribus fluere.

(§ 8). De hominibus vicinis denigratis, in ducatum
alium fugientibus.

Item quia incole siue amethones seu subditi utriusque
ad alteram partem aliquibus vicis siue excessibus de-
nigrati velgo przewinimy id est, ac iuribus terrestribus,
censibus, solutionibus, subsidij domini ipsorum non
solitis, a quibus dudum ante constitutionem presentis lau-
di, per nos facti, temporibus iam preteritis recesserunt, de
quibus nos tantum ordinavimus, quod tales nullam
habeant securitatem intrandi in illam partem ducatus,
de qua fugerunt, nisi prius dominis suis, a quibus fu-
gerunt, satisfaciant pro omnibus iuribus et debitis.

(§ 9). De gais, dum incola de uno ducatu in
alio damna facit.

Item quando cumque et quocumque aliquis
terrigena et subditus de una parte ducatus in alia

parte ducatus, in alio quo suo, per pecorem inhibito,
aliquem hominem damna facientem siue ligna aut ar-
bores scindentem deprehenderit aut arrestauerit, extunc
talis illi, cuius quicum recedit (§) a quolibet equo sex
grossos, et a duobus bobus et a securi, qui absque
pecoribus ulgo prope foras raita repositus fuerit, tres gros-
sos soluere tenetur, cessante qualibet contradictione;
si vero in sylua, merica aut borra communibus ipsum
arrestauerit et reperierit taliter ligna siue robora exci-
dentem et damna facientem, extunc talis damna fa-
ciens a duobus equis sex grossos, a duobus bobus tres, et a
securi unum grossum soluet et pagabit.

(§ 10). De pecoribus in frumentis aut pratis in
alio ducatu recipiendis.

Item si aliquis incola, officialis, siue villa-
nus, subditus utriusque partis ducatus, in bonis suis,
videlicet frumentis, pratis aut in hereditate, inhibita
aliquius hominis pecora siue pecudes inuenierit siue
arrestauerit, debet ea impellere ad forestam suam, et ille,
cuius fuerint pecora siue pecudes, a quolibet equo v-
num grossum et a quolibet boue et vacca, ulgo od
skorziacz medium grossum, a quatuor vitibus unum
grossum, similiter a quatuor capris, a quatuor scrophis,
a quatuor vucis unum grossum soluet et pagabit. Si
vero ille, cuius pecora aliis tydlo impulsas fuerint,
et huiusmodi pecora sua eximere neglexerit, extunc
ille, qui ea impulserit, ratione suorum damnorum ea

servare debet, videlicet ab hora ad horam, ulgo
ad gadziny do gadziny, et postea ista peccora ad
predium ducile illius ducis, in cuius ducatu illa he-
reditas fuerit, in qua predicta peccora reperia fue-
rint, depellat et officiali ducali ea representet. Et
talis officialis ab illis peccoribus tantum excipiet,
quantum et ille, cui est damnum factum.

(§ 11). Quum capitaneus aut procurator inco-
lam alterius ducatus delinuerit.

Item si aliquis capitaneus, procurator vel
vicesgerens aut officialis quicumque in parte vtra-
que ducatum predictorum existens, aliquem incolam
cuiuscunque conditionis alterius ducatus ratione
quorumcunque ducatum excessum delinuerit, ar-
restaverit et captivaverit, talis capitaneus aut pro-
curator vel quivis officialis omnia et singula bona
sua debet dare ad cautionem fideiussoriam; (si vero
ad cautionem fideiussoriam) huiusmodi bona non
dederit, tunc talis capitaneus, procurator aut offi-
cialis ratione huiusmodi inobediencie unam sexage-
nam grossorum fene licet, cuius sexagene medietas
ten domino duci et aliam medietatem illi homini, cu-
ius bona non dedit ad cautionem fideiussoriam,
solvet et fragabit. Et si aliquod dampnum habue-
rit homo ille, cuius bona ad fideiussoriam non sunt
data, talis super damno suo iurabit et capitaneus aut
procurator sibi solvere dampnum obligatus.

✓ (§ 12). Foralia aliis largowe solum a pisci-
būs et carnibus recipi debent.

Item statuimus et ordinamus, quod de ce-
tero dominus Johannes dux predictus in ciuitati-
bus et oppidis in ducatu suo existentibus, et sui offi-
ciales quicumque ab hominibus quibuscumque du-
cum predictorum, filiastorum suorum, fora ciuita-
tum suarum visitantibus, a quibuscumque rebus,
mercantijs, cuiuscumque generis vel speciei aut va-
loris existant, foralia dicta largowe recipere non
debeant, carnibus et piscibus dumtaxat exceptis, a
quibus iuxta consuetudinem antiquam predicta foralia
solli debent. Et eodem modo domini dices filiastri
sui: Semouitus, Kazimirus, Truidemus et Wladi-
slaus, ipsorumque officiales ab hominibus quibus-
cumque de ducatu domini ducis Johannis foralia
recipere non debeant, carnibus et piscibus dumtaxat
solum exceptis, a quibus similiter foralia recipient et le-
uabunt.

(§ 13). Quum equus, bos, vacca a fure in alio
ducatu defenditur.

Item si aliquis nobilis terrigena vel quicvis
incola seu subditus ducatum predictorum partis
utriusque equum vel bovem sine vaccam furtiue
ablatas, a fure defensaerit aut reperauserit, extinc-
talis, cuius equus fuerit, a quolibet equo duodecem
grossos, et a quolibet bove vel vacca sex grossos refer-

8.
cucienti et defendenti soluet et fugabit.

(§ 14). ~~Item quando cumque aliquis melior sine~~
~~incola alterius partis ducatus in eandem partem ducatur~~
~~huc~~

(§ 14). De cunctatione tempore congruo omnibus
iuribus exolutis recedente.

Item quando cumque aliquis melior sine incola
alterius partis ducatus in eandem partem ducatus a
domino suo tempore defuturo recesserit, omnibus iu-
ribus primitiis illi domino, a quo recessit, exolutis,
extunc talis melior cum omnibus bonis suis, fru-
mentis trituralis et non trituralis et alijs quibuscumque,
que rebus et bonis, tanquam specificis expressis, libere
transibit, quo sibi placet, quousque cessante impedimento.

(§ 15). De equis procoribusque vagabundis.

Item si aliquis homo vel incola sine subditis
struereque partis ducatus in eandem partem ducatur
suis equum aut bovem vel vaccam vagabundam in-
venierit, et eam a fure non repercussit, extunc a tali
equo vagabundo invento illi, qui invenit, sex grossos,
et a bove vel vacca tres grossos ille, cuius fuerint,
soluet et fugabit.

(§ 16). De homine cum penis fugiente in alium
ducatum.

Item si aliquis nobilis vel terrigena aut offi-
ciarius ducatum predictorum de una parte in al-
teram partem cum penis, in quibus condemnatus fu-

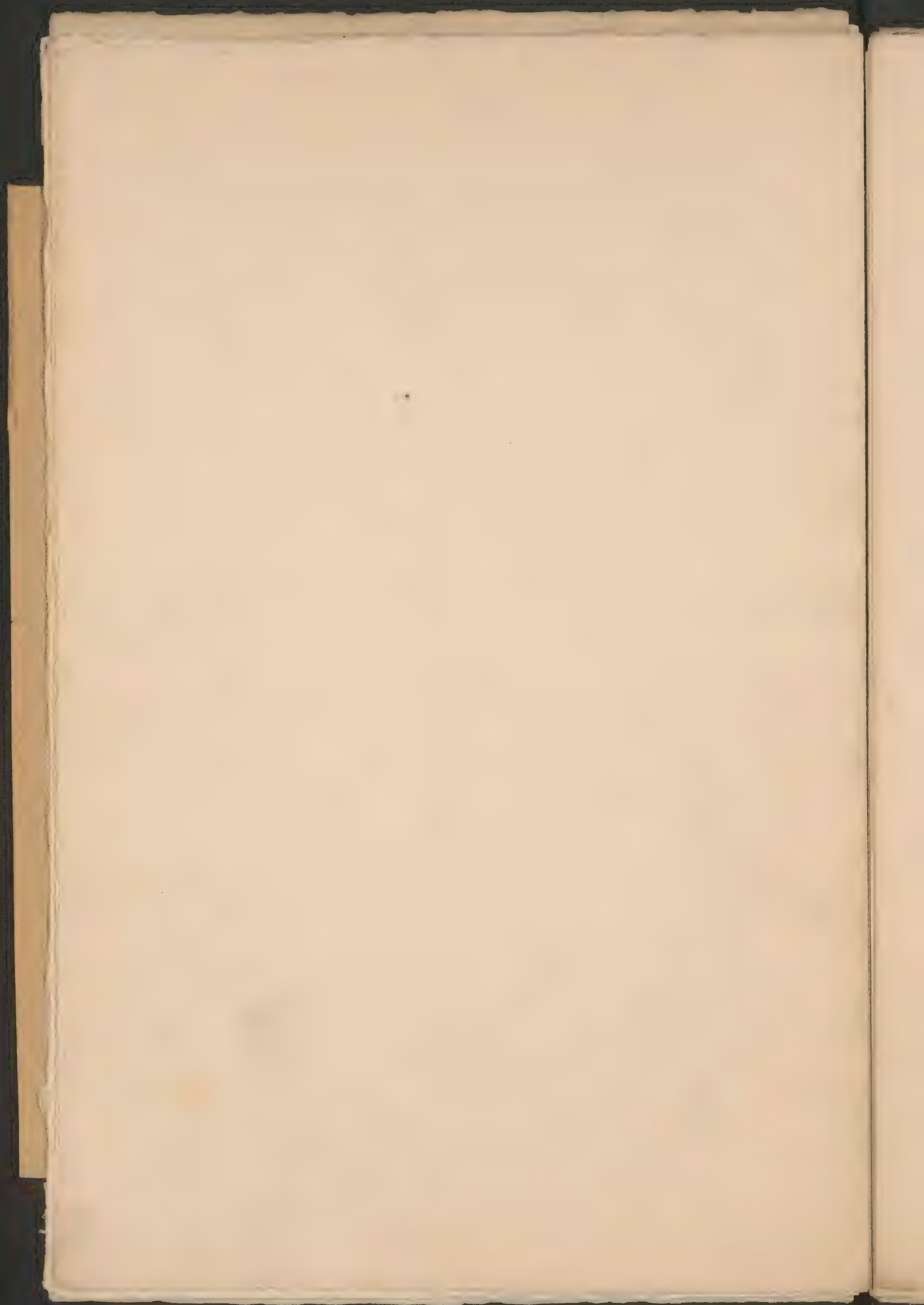
erit, effugerit, et per iudiciū, cui de hoc constabit
illius partis ducatus, ubi in penis condemnatus fue-
rat, approbatus fuerit, ex tunc per ducem illius du-
catus, ad quem fugit, ad solvendum huiusmodi pe-
nas debet compelli, aut ipsum restituere teneatur
illi domino, a quo fugit, viceversa.

---

lit
2"
u"
c

Privilegium ducis Boleslai omnibus terris Thassoꝛie
cum prerogatiuis et libertatibus concessum, anno Domini
M. CCC. VIII.

In nomine Domini amen. Ad memoriam Domini sempi-
ternam. Ne error oblivionis gestis sub tempore versantibus fariat
in posterum detrimenta, alba regum et principum consilia salu-
briter decreverunt ea litterarum et testium annotatione perhennari.
Proinde nos Boleslaus Dei gracia dux Thassoie terrarum, necnon
Warschowiensis, Wischegradensis, Lacrociensis, Czechanowiciensis,
Cernensis dominus et heres etc. significamus tenore presencium,
tam presentibus quam futuris, harum noticiam habituris, quibus
expedit, generaliter universis, quod preciorum merita, quibus
nobis et predecessoribus nostris omnes et singuli dignitarij,
nobiles, milites, terrigene, ciues, oppidani ac villani et
communitates terrarum ac districtuum ducatus nostri
Thassoie, nobis sincere dilecti, multipliciter complacue-
runt et in posterum complacendi se exhibuerunt promiores,
volentes dignis premiis compensare, ipsosque dominos digni-
tarios, nobiles, milites, terrigenas, ciues, oppidanos, villa-
nos seu emethones tam spiritualium quam secularium do-
minorum ac totam communitatem terrarum predictarum
universaliter universos et singulariter singulos et eorum
posteritatem iuribus infrascriptis illustrare, ipsis iura, li-
bertates et immunitates articulatione infrascripta concedimus,
damus, donamus et largimur graciose, perpetue et in eum.

(§ 1). De pena iedmane et radio.

Inprimis namque damnis ipsis omnibus nostris fidei:

his et eorum posteritatis plenam et omnimodam potestatem
in omnibus eorum causis magnis et parvis inter eos et in iure
terrestri mobilis et movendis, etiam circa crucem, amicabilem
componendi et concordandi. Quia concordia facta ipse partex
aut una earum, quam arbitri condemnaverint, penas integras
recolmane iudicio sub penis in terra currentibus et consuetis
solvent et pagabunt. Pena vero vallata seu vadio super qui-
buscunque causis ac per quascunque personas quomodolibet
interposita, omnino excepta, pro qua ipse partes litigantes
non debebunt nec poterint concordari, et hoc propter subeti-
lorum nostrorum animadversionem et castigationem.

(§ 2). De casu in iuramentis.

Preterea alias polliceri in iuramentis fieri consuetum, ut
amplius non fiat, abolemus, sed tam actor quam reus ad
iurandum iudicialiter sentenciatus, et etiam testes quilibet
eorum seorsum post preceam prestabunt iuramenta.

(§ 3). De pena quinquagenali.

Insuper manibus omnibus personis spiritalibus et secu-
laribus, civibus, emethonibus, oppidanis et villanis, ceteris
que hominibus, cuiuscunque status et conditionis exi-
stant, quod penam quinquagenalem, que ~~amiccia~~ ~~volgaris~~
~~ter~~ ~~dicatur~~ ~~volgo~~ ~~dicatur~~, ab ipsis eorumque successoribus
seu posteritatis et sequacibus in perpetuum abolemus.

(§ 4). Absolutio emethonum a descriptionali.

Ceterum omnes et singuli emethones terre et districtus pre-
dicti descriptiones seu quadrantes circa exactionem et solutionem
censuum nostrorum decalium sancti Thastini notarij et exactori-
bus censuum nostrorum exolvi consuetos, amplius non sol-
vent quoniam eos omnes et eorum posteritates a solutione eo-
rundem descriptionalium sine quadrantum absolvimus et li-

X herlamus perpetue et in ewm.

(§ 5). Therces notarij ab inscriptione et querebis.

Etiam damus ipsis nostris fidelibus, quod a propositione me-
dium et a responsione medium grossum ambe partes, videlicet
actor et reus notario iudicij soluent et per officiales iudicio pre-
sidentes cogi debent ad solvendum. Cum vero aliquis ex ipsis
nostris fidelibus seorsum aliquam causam sibi in librum
inscribere voluerit, extunc ab inscriptione medium grossum
et a descriptione quadrantum notario iudicij soluet et paga-
bit. ~~Etiam~~ Etiam a querendis inscriptionibus seu quibuscumque no-
lis plurimum annorum per notarium ipsi nostri fideles non
plus nisi unum grossum, ab uno vero anno nihil iuxta con-
suetudinem notario soluent et pagabunt.

(§ 6). Quid solvendum notario sit et preconi a citacione.

Damus etiam ipsis nostris fidelibus eorumque posterita-
tibus, quod de cetero litteris et citacionibus nostris cillen-
tur. A littera vero citatoria medium notario et a citla-
cione preconii medium grossum solvere tenebuntur.

(§ 7). De emethonibus censum solvere non curantibus.

Preterea conferimus ipsis nostris fidelibus, quod propter
unum aut duo emethones censum nostrum ducalem sancti
Martini solvere non curantes, tota villa per impigneracio-
nem a preconio non debet damnificari, sed dominus aut
advocatus seu emethones illius ville soli bona illorum eme-
thonum censum solvere non curantium, si ea habeant, si
autem non habeant, extunc personas eorum recipiendo, cum
toto censu ville illius notario seu exactori censum nostro-
rum statuere et presentare tenebuntur. Si vero ipsi inad-
vertentes, sic presentati et statuti fuerint, notarius aut exactor
noster censum ab alijs hominibus illius ville eripere tene-
bitur et debebit (1).

(58). Qualis prece esse debeat.

Item damus ipsis nostris fidelibus, quod prece non sit de cetero nobilis, sed cuncto seu persona plebea, et sit specialis in qualibet terra ac etiam in oppidis civitatibus terre seu districtus, ubi et in quibus iudicia consueverunt fieri.

Et ut premissa nostra donacio robur obtineat perpetue firmitatis, presentes nostras litteras seu hoc presens nostrum privilegium scribi et appensione sigilli maioris mandavimus committi. Datum et datum Warschonie feria sexta in vigilia sancti Viti, anno Domini millesimo quadringentesimo octavo. Presentibus strenuis et nobilibus dominis: Johanne de Węgrzynowo, palatino Thracie, N. de Ostrabunda Cernensi, doctore de Wyszehor Warschoniensi, Nicolao March de Hohmannowo Ciechanowiensi castellanis, Vincencio de Guricze marscalco nostro, Laurencio de Schobienic Cernensi et Warschoniensi iudice, Thaddeo de Thurawicze Cernensi, Wynochu de Rudzikowo Warschoniensi subiudicibus, Boru-
tha vexillifero Prohicensi et Johanne Thilaneuski aliisque nostris fidelibus fidei dignis quam pluribus testibus circa premissa. Scriptum per manus Stephani Nicolai de Thnichowo prepositi Warschoniensis canonici Plocensis ecclesiarum ac curie nostre cancellarij, qui presencia a nobis habuit in com-
missis.

Firma Naruszewicza 10 N. 112.

1408. [orig. 1440 = 1472, Warszawa -
(1440, 11 540)]

In nomine Domini amen. Ad memoriam rei sempiternam.
Ne error obliuionis gestis sub tempore versantibus pariat in
posterum detrimenta, alta regum et principum consilia solū,
vires decreuerunt, ea litterarum et testium annotatione
perhennari: Proinde nos Boleslaus Dei gracia dux Tharouie
terrarum, necnon Warchouiensis, Wischegrodensis, Lacro-
cuiensis, Ciechanouiensis, Cernensis dominus et heres etc. si-
gnificamus tenore presencium, tam presentibus, quam futu-
ris, harum noticiam habituris, quibus expediat, generaliter
vniuersis, quod seruiciorum merita, quibus nobis et predecesso-
ribus nostris omnes et singuli dignitarij, nobiles, milites, ter-
rigene, ciues, offidani ac villani et communitates terra-
rum ac districtuum ducatus nostri Tharouie, sincere nobis
dilecti, multipliciter complacuerunt et in posterum compla-
cendi se exhibuerunt promiores, volentes dignis premijs com-
pensare ipsorum dominos, dignitarios, nobiles, milites,
terrigenas, ciues, offidanos, villanos seu meliores tam
spiritualium quam secularium dominorum ac totam com-
munitatem terrarum predictarum vniuersaliter vniuersos
et singulariter singulos et eorum posteritates iuribus in-
scriptis illustrare, ipsis iura, libertates et immunitates
articulatum infrascripta dedimus, damus, donamus et
largimur gracie, perpetue et in eum.

(§ 1). De pena iednare et vadio.

In primis namque damus ipsis omnibus nostris fide-
libus et eorum posteritatibus plenam et omnimodam po-

testatem in omnibus eorum causis, magnis et parvis, inter eos et in Ture terrestri motis et movendis, etiam circa crucem anni, cabilibet componendi et concordandi; quia concordia facta ipse partes aut una earum, quam arbitri condemnaverint, penas integras seduane iudicio sub penis in terra currentibus et consuetis solvant et pagabunt. Pena vero vallata seu vadij super quibuscumque causis ac per quascumque personas quomodo, libet interposita, omnino excepta, pro qua ipse partes litigantes non debebunt, nec poterint concordari, et hoc propter subditorum nostrorum animaduersionem et castigationem.

(§ 2). De casu in iuramentis.

Preterea alius pothicere in iuramentis fieri consuetum, ut amplius non fiat, abolemus, sed tam actor, quam reus ad iurandum iudicialiter sentenciatus, et etiam testes, quilibet eorum prorsum post preconem prestabunt iuramenta.

(§ 3). De pena quinquagenali.

Imperpetuum omnibus personis spiritualibus et secularibus, civibus, amethonibus, opfidariis et villanis, ceterisque hominibus cuiuscumque status et conditionis existant, quod penam quinquagenalem, que Amiecia vulgo dicitur, ab ipsis eorumque successoribus seu posteritatibus et sequacibus in perpetuum abolemus.

(§ 4). Absolutio amethonum a descriptionali.

Ceterum omnes et singuli amethones terre et districtus prefati descriptiones seu quadrantes circa exactionem et solutionem censuum nostrorum phicalium sancti Tharlini notarij et exactoribus censuum nostrorum exsolvi consuetos, amplius non solvant, quoniam eos omnes et eorum posteritates a solutione eorundem descriptionalium sine qua.

drantury absolvinus et libertamus perpetue et in eum.

(§ 5). Merces notarii ab inscriptione et qualis.

Sciamus etiam ipsis nostris fidelibus, quod a propositione medium et a responsione medium grossum ambe partes, videlicet actor et reus notario iudicii soluent et per officiales iudicio presidentes cogi debent ad solvendum. Cum vero aliquis ex ipsis nostris fidelibus eorum aliquam causam sibi in librum inscribere voluerit, extunc ab inscriptione medium grossum et a descriptione quadrantem notario iudicii soluet et pagabit. Etiam a querendis inscriptionibus sui quibusvis notis plurimum annorum per notarium ipsi nostri fideles non plus, nisi unum grossum, ab uno vero anno nichil iuxta consuetudinem notario soluent et pagabunt.

(§ 6). Quid solvendum notario sit et pro preconi a citatione.

Sciamus etiam ipsis nostris fidelibus eorumque posteritilibus, quod de cetero litteris et citationibus nostris citterentur. A littera vero citationis medium notario et a citatione preconi medium grossum solvere tenebuntur.

(§ 7). De emethonibus censum solvere non curantibus.

Preterea conferimus ipsis nostris fidelibus, quod propter unum aut duos emethones censum nostrum ducalem sancti Martini solvere non curantibus, tota villa per impignorationem a precone non debet damnificari, sed dominus aut advocatus seu emethones illius ville soli bona illorum emethonum, censum solvere non curantium, si ea habeant, si autem non habeant, extunc personas eorum recipiendo cum toto censu ville illius notario seu exactori censum nostrorum statuere et presentare tenebuntur. Cum vero ipsi inadvententes sic presentati et statuti fuerint, notarius aut

exactor noctes censuum ab alijs hominibus illius ville exi-
pere tenebitur et debebit.

(§ 8). Qualis foreo esse debeat.

Item damus ipsis nostris fidelibus, quod foreo non sit de
cetero nobilis, sed melior seu persona plebea, et sit specialis in
qualibet terra ac etiam in oppidis cuiuslibet terre seu districtus,
ubi et in quibus iudicia consueverint fieri.

Et ut premissa nostra donacio robur obtineat perpetue
firmitatis, presentes nostras litteras seu hoc presens nostrum
privilegium scribi et appensione sigilli maioris mandavimus
committi. Actum et datum Warschonie feria sexta in vigi-
lia sancti Viti, anno Domini millesimo quadringentesimo
octavo. Presentibus strenuis et nobilibus dominis: Johanne de
Wangorzynowo palatino Tharonie, N. de Ostralancka Cernen-
si, Dobrogostio de Nowydwor Warschoniensi, Nicolao Warsch
de Dobrzankowo Ciechanoviensi castellanis, Vincencio de Gi-
zicre marscalco nostro, Laurencio de Schobienie Cernensi et
Warschoniensi iudice, Martino de Thurrowicre Cernensi, Nynoltha
de Radzicow Warschoniensi subiudicibus, Borutha vexillife-
ro Prohicensi et Johanne Chilanowsi aliisque nostris fide-
li-
bus fidedignis quam pluribus testibus circa premissa. Scrip-
tum per manus Stephani Nicolai de Thurischewo propositi War-
schoniensis, canonici Plocensis ecclesiarum ac curie nostre can-
cellarij, qui presencia ~~per~~ a nobis habuit in commissis.

Lena Nariszeuica 10 N. 112 *

Articuli terrestres domini ducis Conradi anno Domini
M. cccc. XI.

Actum in Czerbo feria quarta die sancte Barbare
 virginis iura infrascripta articulatum per serenissimum do-
 minum ducem Conradum toti terre Cernensi dotata et do-
 nata.

(§ 1). Confirmacio iurium.

In primis dominus dux iura tam antiqua, quam noua,
 que domini dignitatem in suo robore cognoscerent sufficiencia
 et eadem remanerent, ac statuta et consuetudines antiquas,
 bonas et laudabiles, approbatas et per antecessores sue serenita-
 tis diu obseruatas et tentas, omnibus nobilibus terrigenisque,
 ciuibus, oppidanis et subditis terre Cernensis ac eorum succes-
 sibus debet teneturque seruare in perpetuum cum suis succes-
 soribus.

(§ 2). Præiudicia per ignem, furum aut quemcumque
que alium modum amissa, inuicari debent.

Quocumqueque alicui ex subditis nostris terre præiudicia
 et minimenta per furum, ignem, alineas (1) aut per ali-
 quos modos infortuitos forent destructa aut annihilata,
 talia præiudicia aut litteras cum iuxta registra tam in can-
 cellaria, quam etiam in libris terrestribus iudiciorum nos-
 trorum omnino reperia et inuenta fuerint, et dummodo in-
 uenirentur, extunc talis amissor huiusmodi litterarum integros
 testes super articulis in præiudicio contentis amisso, debet pro-
 ducere et docere. Quo facto nos et nostri successores subditis
 nostris et ipsorum successoribus dare, inuicare et extrade,

re debemus graciosè, licet hoc ex consuetudine antiqua per predecessores nostros fuerit tentum et obseruatum.

(§ 3). De solutione a lecturis litterarum.

Item predictis nostris subditis et eorum successoribus damus, quando et quociescumque aliqui subditi nostri in iudicijs nostris et in omnibus iudicijs terrestribus locius ducatus nostri priuilegia, litteras sub mediocri sigillo et iudicialibus produxerint, extunc cancellarius aut notarius terre, tris a priuilegio sex et mediocri sigillo tres, et a iudiciali unum grossum in medijs et non plus a lectura ipsi subditi nostri et eorum successores dabunt, soluent et pagabunt. Hoc excepto, quod aliqui ex subditis nostris aut eorum successoribus priuilegia aut quascumque litteras coram nobis aut nostris successoribus producere mandaremus aut nostri successores mandarent, extunc cancellarijs aut notarijs a lectura huiusmodi priuilegiorum et litterarum predicti subditi nostri et ipsorum successores nichil dare tenebuntur preter hoc, quando aliquem ex subditis nostris pro aliquo incusparemus et ad iudicium iudiciale concitaremus, talis iuxta premissum modum superius descriptum a lectura soluere tenebitur.

(§ 4). Citacio ad terminos ducales ante unam septimanam ad citatum debet procedere.

Statuimus etiam subditis nostris et eorum successoribus, quod quociescumque ipsi subditi nostri se mutuo citare procurauerint ad nostros terminos ducales, extunc citatione recepta per preconem ante unam septimanam se mutuo citabunt et non infra. Si vero infra septimanam se citauerint, extunc citatis in illis terminis ducalibus non respondebit, nisi in sequentibus, nulla pena sequente;

secus autem de terminis communibus, quia ad tales se-
cundum consuetudinem antiquam ante tercium diem se ci-
labunt.

(§ 5). Salarium notariorum a citationibus.

Notarij vero cancellarie nostre a citationibus cum copijs
earundem subditis nostris et eorum successoribus, etiam si cit-
lacio in se tres citationes contineret, pro vno grosso scribere
et extradere debent. Hoc etiam et de terrestribus notarijs nos-
tris est intelligendum, quod more cancellarie cum copijs ea-
rundem citationes pro medio grosso extradere debent. Etiam
quociens contigerit, quod pro tribus causis sine citationibus
in vna citatione aut carta contentis, ipsi subditi nostri
et successores eorum se mutuo concordauerint, ex tunc a tali
concordia dictarum trium citationum, sic, ut est premis-
sum, in vna citatione contentarum, non plus, nisi vniam
penam concordie alias iednane nobis et successoribus
nostris ac honoratis soluere tenebuntur iuxta consuetu-
dinem.

(§ 6). De migrantibus incolatum cum domestica
mansione de vna ciuitate in aliam.

Domini insuper eisdem subditis nostris et eorum successo-
ribus, quod quandocumque aliqui ciues aut offidani
nostrarum ciuitatum aut offidorum sine nobilibus de
vna ciuitate sine offido incolatum sine cum domestica
mansione transferre et recedere voluerit, ex tunc venditis
sine non venditis eorum domibus vel agris, recedendi
absque quauis difficultate, impedimento et arresto liberam
habebunt facultatem. Si vero capitanei aut aliquis ex of-
ficialibus nostris, seu aliquis nobilis ex subditis nostris,
aliquem ex ciuibus aut offidanis recedere volentem, im-
pediret et arrestaret, tres marcas vsuales penarum, me,

dielatem pro nobis et nostris successoribus, et illi nobili, ad quem vadit, aliam medietatem huiusmodi pene trium marcarum solvere tenebitur. Et excepto, quod si talis oppidanus, qui recedit, pro aliqua culpa aut debito ante fideiussoriam fuerit per aliquem citatus; extunc talis citatus ibidem parere Turi et respondere tenebitur. Si vero post cautionem fideiussoriam fuerit citatus, extunc non ibi, sed apud illum, ad quem recedit, civilibet de se querulanti respondere et parere tenebitur.

(§ 7). Civis aut oppidanus comethonem perciciens si-
ne vulnerans et e converso.

Concedimus etiam predictis nostris subditis et eorum successoribus, quod quociescumque evenierit, ut civis (aut) oppidanus aliquem comethonem aut e contra cometho civem et oppidanum percusserit, vulneraverit, extunc tali modo percussus debet percussorem inculpare et coram iuratis et cabi-
nis vulnera recencia iuxta statuta nostra monstrare et illum percussorem coniurare. Quo facto tam civis, quam oppidanus et villanus penam percussoris et vulnera, quibus interest, solvent et pagabunt, et hoc tam in nostris oppi-
dis, quam nobilium observare volumus.

(§ 8). Quando cometho cautionatur.

Statuimus insuper subditis nostris et eorum successoribus, quod quociescumque et quandoque aliquis cometho inco-
latum suum transferre voluerit, extunc talis cometho debet cautionari; et si aliquis ex subditis nostris ausu temerario ad tres fideiussores talem comethonem dimittere voluerit, extunc ille nobilis, ad quem cometho vadit, cum dictis tribus fideiussoribus ad capitaneum vel procuratorem aut officialem sine ad iudicium venire debet et hoc ipsum ne-
gocium reponere. Capitaneus vero vel procurator aut

16.
X. ipsius officialis sine iudicio precone dare debent eidem nobili, qui precone recepto debet transire ad illum domum, nunc, qui emethonem ad cautionem dare noluit, ad recipiendum ipsum emethonem; preco vero eidem nobili debet mandare, ut dictum emethonem cautionatum libere dimittat, feret cum omnibus bonis. Alias si facere contempserit, ex tunc talis nobilis ius terre, censum, subsidia et alia, que iuri terre desertiunt, perdet et amittet, et cum hoc triplicem penam quinquagenalem a dictis tribus fidelibus, soribus, et triplicem quadragesimam et tres marcas reales a precone prolabetur, quarum medietatem pro capite nostro et medietatem pro nobili, ad quem emetho vadit, et nichilominus illum emethonem mittere debet.

(§ 9). Requisicio alias pylanie in iudicio solui non debet.

Item pylane a iudicibus et subiudicibus modo quocumque in iudicio per nobiles et eorum emethones solui non debet nec ab eisdem exigi.

(§ 10). Emethones pro pena quinquagenali tantum quadraginta grossos soluent.

Item emethones, quando citati fuerint ad ius terre et contigeret ipsos penam quinquagenalem prolabi, ex tunc pro tali pena quinquagenali non plus, nisi quadraginta grossos illis, quibus interest, solvere tenebuntur.

Feda Warusiewicz 10 N. 13.

Actum in Cerni feria quarta die sancte Barbare virgi-
nis iura infrascripta articulatim per serenissimum
dominum ducem Conradum toti terre Cernensi donata et do-
nata.

(§ 1). Confirmacio iurum.

Imprimis dominus dux iura tam antiqua, quam noua,
que domini dignitatem in suo robore cognoscerent sufficientia,
et eadem remaneret, ac statuta et consuetudines antiquas,
bonas et laudabiles, approbatas et per antecessores nre sereni-
tatis diu obseruatas et tenas, omnibus nobilibus terrigenis,
que, ciuibus, ospidantibus et subditis terre Cernensis ac eo-
rum successoribus debet teneturque seruare in perpetuum cum
suis successoribus.

(§ 2). Præiulia per ignem, fustum aut quemcumque
alium modum amissa, innovari debent.

Quocumque alicui ex subditis nostre terre præiulia
et munimenta per fustum, ignem, alveas (s) aut per aliquos
modos infortuitos forent destructa aut annihilata, talia
præiulia aut litteras, cum iuxta registra tam in cancel-
laria, quam etiam in libris terrestribus iudiciorum nostro-
rum omnino reposita et inuenta fuerint, et dummodo in se-
rentur, extunc talis amissor huiusmodi litterarum inte-
gras testes super articulis in præiulio contentis amisso,
debet producere et docere, quo facto nos et nostri succe-
ssores subditis nostris et ipsorum successoribus dare, innovare
et extrahere debemus graciosè, licet hoc ex consuetudine an-
tiqua per predecessores nostros fuerit tentum et obseruatum.

1. (§ 3). De solutione a lectura litterarum.

Item predictis nostris subditis et eorum successoribus statim, quocumque et quocienscumque aliqui subditi nostri in iudicijs nostris et in omnibus iudicijs terrestribus locum obtulerint nostri privilegia, litteras sub mediocri sigillo et iudiciales produxerint, extunc cancellarius aut notarius terrestris⁽¹⁾ a privilegio sex, a mediocri sigillo tres et a iudiciali unum grossum in medijs et non plus a lectura ipsi subditi nostri et eorum successores dabunt, solvent et pagabunt: eo excepto, quod aliqui ex subditis nostris aut eorum successoribus privilegia aut quascumque litteras ~~ex~~ coram nobis aut nostris successoribus producere mandaverimus aut nostri successores mandarent, extunc cancellarij aut notarij a lectura huiusmodi privilegiorum et litterarum predicti subditi nostri et ipsorum successores nihil dare tenebuntur, preter hoc, quando aliquem ex subditis nostris pro aliquo inculpaverimus et ad iudicium iuridice concitaverimus, tunc iuxta premissum modum superius descriptum a lectura solvere tenebuntur.

(§ 4). Citacio ad terminos ducales ante unam septimanam ad citatum debet procedere.

Statuimus etiam subditis nostris et eorum successoribus, quod quocumque ipsi subditi nostri se mutuo citare procuraverint ad nostros terminos ducales, extunc citacione recepta per personam ante unam septimanam se mutuo citabunt et non infra; si vero infra septimanam se citaverint, extunc citatus in illis terminis ducalibus non respondebit, nisi in sequentibus, nulla pena sequente. Secus autem de terminis communibus, quia ad tales secundum consuetudinem antiquam ante tertium diem se citabunt.

(§ 5). Salarium notariorum a citacionibus:

Notarij vero cancellarie nostre a citationibus cum copijs earum subditis nostris et eorum successoribus, etiam si citatione in se tres citationes contineret, pro uno grosso scribere et extradere debent. Hoc etiam et de terrestribus notarijs nostris est intelligendum, quod more cancellarie cum copijs eorundem citationes pro medio grosso extradere debent, etiam quociens contigerit, quod pro tribus causis suis citationibus in una citatione aut parva contentis ipsi subditi nostri et successores eorum se mutuo ~~pro~~ concordaverint, et tunc a tali concordia dictarum trium citationum, sic ut est premissum, in una citatione contentarum, non plus, nisi unam penam concordie alias inducane nobis et successoribus nostris ac honoratis solvere tenebuntur iuxta consuetudinem.

(§ 6). De mutantibus incolatum cum domestica mansione de una civitate in aliam.

Domus insuper eisdem subditis nostris et eorum successoribus, quod quocumque aliqui cives aut oppidani nostrarum civitatum aut oppidorum suis nobilibus de una civitate sive oppido incolatum sive cum domestica mansione transferre et recedere voluerit, et tunc venditis sive non venditis eorum domibus vel agris recedendi absque quavis difficultate, impedimento et arresto liberam habebunt facultatem. Si vero capitanei aut aliqui ex officialibus nostris seu aliqui nobilis ex subditis nostris tali, quem ex civibus aut oppidanis recedere volentem impediret et prestaret, tres marcas virgales penarum, medietatem pro nobis et nostris successoribus, et illi nobili, ad quem vadit, aliam medietatem huiusmodi pene trium marcarum solvere tenebitur. Et excepto, quod si talis oppidanus, qui recedit, pro aliqua culpa aut debito ante fideiussoriam

fuerit per aliquem citatus, est tunc talis citatus ibidem parere iuri et respondere tenebitur. Si vero post cautionem fideiussoriam fuerit citatus, est tunc non ibi, sed apud illum, ad quem recedit, cumlibet de se querenti respondere et parere tenebitur.

(§ 7). Civis aut oppidanus methonem percussiens sine vulnerans et e converso.

Concedimus etiam predictis nostris subditis et eorum successoribus, quod quociescumque evenerit, ut civis oppidanus aliquem methonem, aut e contra metho civem et oppidanum percusserit (aut) vulneraverit, est tunc tali modo percussus debet percussorem inculpare et coram iuris, his scabinis vulnera recencia iuxta statuta nostra monstrare et illum percussorem coniuurare. Quo facta tam civis, quam oppidanus et villanus penam percussoris et vulnerantis quibus interest, solvent et fugabunt, et hoc tam in nostris oppidis, quam militum observare volumus.

(§ 8). Quando metho cautionatus.

Statuimus insuper subditis nostris et eorum successoribus, quod quociescumque et quantocumque aliquis metho incallatum suum transferre voluerit, est tunc talis metho debet cautionari, et si aliquis ex subditis nostris casu temerario ad tres fideiussores talem methonem dimittere voluerit, est tunc ille nobilis, ad quem metho vadit, cum dictis tribus fideiussoribus vel capitaneum vel procuratorem aut officialem suum ad iudicium venire debet et hoc ipsum negocium reponere; capitaneus vero vel procurator aut ipsius officialis suum iudicium preconem dare debent eidem nobili, qui preconem recepto debet transire ad illum dominum, qui methonem ad cautionem dare voluit, ad

recipiendum ipsum emethonem; proco vero eidem nobili debet
mandare, et dictum emethonem cautionatum libere dimit-
teret cum omnibus bonis, alias si facere contempserit, ex
tunc talis nobilis ius terre, centum, subsidia et alia, que
ius terre deseruunt, perdet et amittet, et cum hoc tri-
plicem penam quinquagenalem a dictis tribus fideiussori-
bus et triplicem pyathnadrescece et tres marcas reales a
precone prolabetur, quarum medietatem pro capitaneo nostro,
et medietatem pro nobili, ad quem emetho vadit, et pichi,
dominus illius emethonem mittere debet.

(§ 9). Requisicio alias pythanie in iudicio solui
non debet.

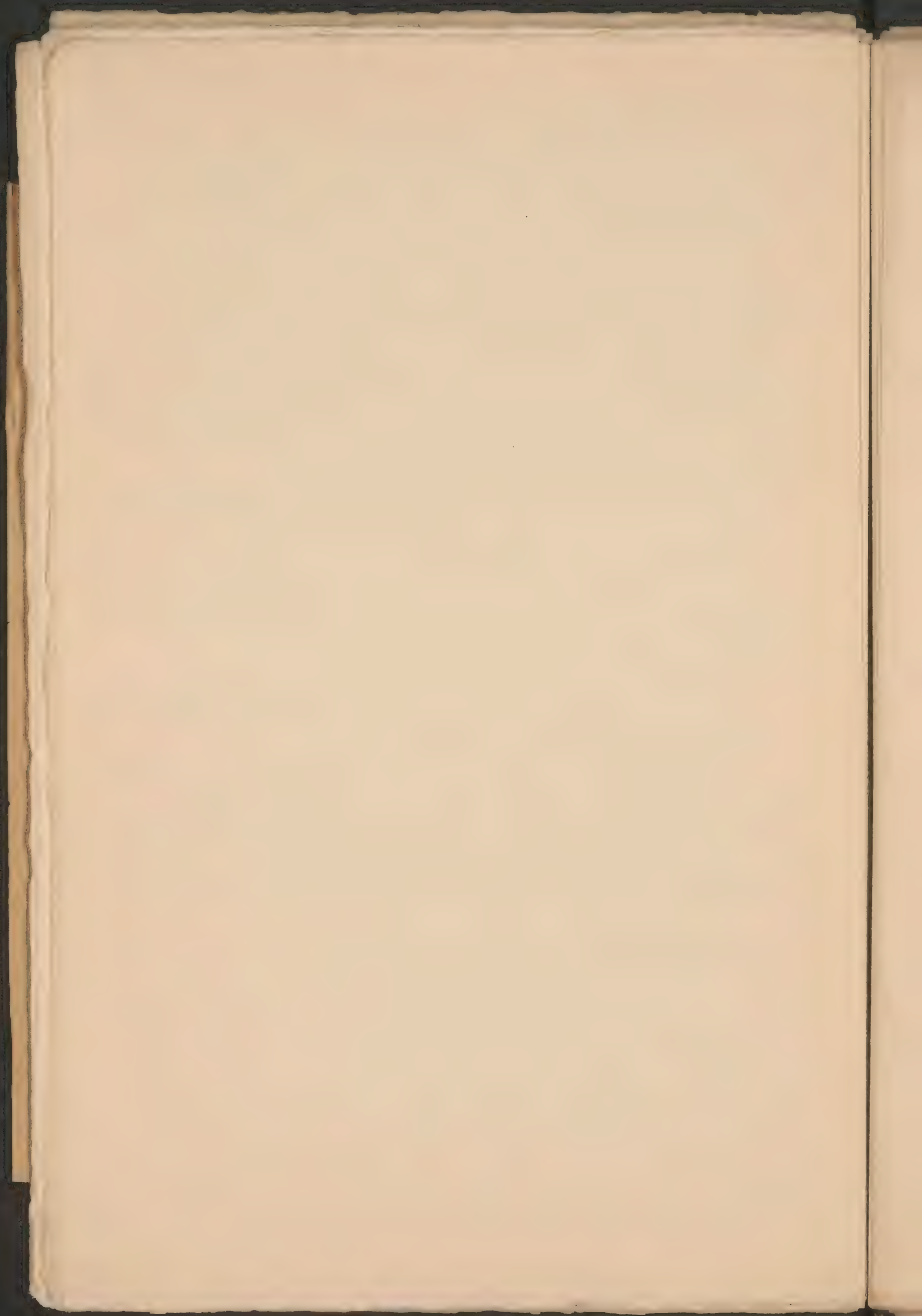
Item pythanie a iudicibus et subiudicibus amodo
quocumque in iudicio per nobiles et eorum emethones sol-
ui non debet nec ab eisdem exigi.

(§ 10). Emethones pro pena quinquagenali tantum
quadraginta grossos soluent.

Item emethones quando citati fuerint ad ius terre
et contigeret ipsos penam quinquagenalem prolabi, ex
tunc pro tali pena quinquagenali non plus, nisi qua-
draginta grossos illi, quibus interest, soluere tenebuntur.

Lexa Nariszeuica II N. 13.

In nomine Domini amen. Gloriosus deus in sanctis suis celestia pariter et terrena disponens, etiam cunctos suos magnificat ministros et altis decorat honoribus, tamen ut digni digna impendat, facioribus attolit insignis dignitatum et uberiori retributione prosequitur, quos digniores agnoscit et commendat vigencior exigencia meritorum. Proinde nos (Boleslaus dei gracia dux Tharomie etc. significamus tenore presentium, tam presentibus, quam futuris, harum noticiam habituris, quibus expedit, universis, quod consideratis grate fidelitatis servitijs ac studiosis probitatum meritis, que omnes et singuli magnifici, strenui, generosi et nobiles terrarum gene totaque milicia Warschawiensis et Lacrociensis terrarum ac eis annexorum districtuum, videlicet Plonensis, Tharcinensis, Nurensis, Ostrowiensis, Camenecensis, in Marchania ac Wowe myasto Serocensisque in Lacrocin terris sitharum, erga nos, rempublicam et nostra negocia hilari vultu serviti haecenus genere consueverunt et quo in posterum omnia eorum fidelitatis constancia nobis, ducatum nostro et successoribus nostris graviora servitiourum et complacenciarum genera poterint una cum eorum posteritatibus eo fervencius exhibere, horum intuitu effectum charitatis, quam pot ipsos fideles in visceribus nostris gerimus, volentes ex innata nobis benignitate demonstrare et ipsos ducalis gracie favore confuere ut munificencia nostre liberalitatis prosequitos, favoribusque et gracijs tempore nostri felicitis regiminis communitos se esse agnoscant, et proinde ad nos successoresque nostros prestanciori inardescant constancia et fidelitate, unde ex quo principum decet excellenciam innate

F. Proveniensibus,

pietatis affectu non solum obilitati subditorum intendere, iuraque eorum, per que in suis statibus tenerentur, intemerate conservare, quinimo ipsos specialibus prerogativis, presertim honorem, statum, commodum et nobilitatem eorum, per que in suis statibus tenerentur, conservari, petitionibus iustis et rationi consonis prenominatorum nostrorum subditorum omnium et singulorum, cuiuscumque status, conditionis et eminencie existencium in terris Tharoviensi et Lacrociensi, quibus ope Dei preferimus, nobis humiliter oblatis, benigniter acclinati, omnes et singulos communiter et plurimum, universaliter universos et singulariter singulos barones, milites, nobiles, terrigenas, totamque communitatem speciali gratia visitamus, iuribus, que infrascriptis illustramus, communiimus et repreciamur per, felue et in eum.

(§ 1). De iurium conservacione et bonorum non receptione.

Itaque imprimis iura, privilegia, statuta laudabilia, consuetudines, brevia omnia et singula per nostros predecessores, duces Tharovie felici recordacionis omnibus dominis, baronibus, militibus, nobilibus, terrigenis ac hominibus status et sexus utriusque Marchianiensis et Lacrociensis terrarum ac districtuum eis annexorum concessa, instituta, tenta et observata, in vigore volumus et per presentes pollicemur conservare et integre custodire in omnibus punctis, articulis, clausulis et condicionibus generaliter unius, nec unquam alicui bona ipsorum iuris ordine non servato, recipere nec bene possessionatos subditos nostros in aliqua culpa reprobos, ut dicitur, iure non convictos, delinere, mancipare et deprehendere debeamus neque nostri successores debeant in perpetuum, quemadmodum et hec premissa per predecessores nostros duces Tharovie et nos usque modo fuerant conservata et custodita.

(§ 2). De lecturis litterarum.

Item de innata nobis liberalitate statuimus et donamus dictis dominis baronibus, militibus, terrigenis, nobilibus ceterisque hominibus cuiuscunque status et conditionis dictarum terrarum, ut quociescunque aliqui aut aliquis ex dictis nostris subditis priuilegia seu priuilegium sub maiestatis, litteras apostolice sub medio, cri ac iudiciales sub iudicium sigillis appensis in iudicijs nostris ducalibus et communibus terrestribus vigore citationis aut ex decreto Turis tantum produxerint seu produxerit, extunc a lectura priuilegij sex, mediocri vero tres et iudicialis litterarum unum grossum in medijs grossis cancellariis et notarij nostri terrestres et nostrorum successorum tollant et exigant; a lecturis vero priuilegiorum et litterarum quaruilibet absque citatione et iure coram nobis ac ubicunque productorum nichil exigant et tollant.

(§ 3). De citationibus et solutio earundem.

Ceterum volentes difficultates et prorogaciones terminorum nostrorum ducalium, que propter copiam citationis citatis non traditam, emergebant fiebantque abolere, sancimus et instituimus, ut citationes tam in cancellaria, quam in iudicijs terrestribus cum copijs scribantur et postulantibus tradantur, a citatione vero notarij cancellarie grossum, terrestres vero medium grossum, etiam dato, quod in una littera tres contineantur citationes, et non plus exigant et tollant. Hoc etiam adiecto, quod si partes tribus citationibus in una littera contentis, pro quibus cumque causis citate, per medium amicorum ad unidnem et concordiam peruenierint, extunc non plus, solum una pena concordie ab huiusmodi tribus sequetur citationibus ac exigi debet.

(§ 4). De rescriptis et queris (i) librorum terrestrium.

Ab inscriptionibus vero quibuscumque in librum terrestrem indolencolis, medium grossum, et a rescripto sine officio v, num grossum, a lecturis autem et queris plurimum, quam unus, annorum unum grossum, anni vero unus nihil, et a qualibet descriptione terrarum notarj terrestres tantum in perpetuum exigant et recipiant; alioquin si aliquis ipsorum hoc statutum in parte vel in toto violaverit, tunc unam sexagenam grossorum in medijs prolabetur. Cuius medietas pro fisco nostro, medietas vero parti iniuriam posse dare et cedere debet.

(§ 5). De foralibus.

Preterea capitanei et officiales dictarum terrarum nostrarum amodo et deinceps non alia foralia vulgo lorgowe, dimittant a carnibus, vllis et piscibus in curro ductis aut in graminibus allatis vueribus et non lenibus subertis iuxta antiquam consuetudinem exigant et tollant.

(§ 6). De vagabundis et ad forestam ducalem peccoribus porrectis.

Verum et peccora vagabunda et in pignoribus ad forestam ducalem porrecta et data seu recepta, pro usu suo ipsi officiales nostri non debent habere, sed ad cautionem fideiussoriam emittere debebunt in perpetuum; alioquin si aliquis usu temerario eandem nostram sanctionem, per predecessores nostros servatam in parte aut in toto violaverit, tunc sexagenam grossorum in medijs grossis fene, medietatem nobis et aliam parti iniuriam posse dandam incurret, et nichilominus damnum, super quod pars faciens iniuraverit corporali iuramento, hoc solvere eidem sub pena quinquagenali tenebitur.

(§ 7). Auctoritas subindictis et superiorum.

23

Insuper subiudes aut officialis seu cūsparij iudicio presi-
dentes non alias penas, nisi sex marcarum et penas libris ter-
restribus insertas quinquagenales decernendi et vindicandi ple-
nam habebunt potestatem.

(§ 8). De citacione inconuenienti.

Preter hec statuimus et concedimus, ut quocienscumque et
quandocumque unus subditorum nostrorum alium inconue-
nienti citacione ad iudiciū euocauerit, ex tunc rem et cau-
sam ad perditionem non decernendo, talis citatus in terri-
nis ducalibus pena quinquagenali et in terminis communis,
bus sex marcarum iuxta antiquam consuetudinem punia-
tur.

(§ 9). De amissione cause et penarum non afflictione.

Ultra hec ne quispiam duplici pena damnetur pro una
re et afficiatur, statuimus, quod quocienscumque unus alio
citato in iudicio causam suam in perditionem amiserit, ex
tunc penis non debet grauari, sed tantum amissio cause
pro sua punitione sibi sufficiat.

(§ 10). De amissione litterarum per quemcumque
modum.

Preter premissa statuimus et concedimus concessimusque,
ut quocienscumque aliquis aut aliqui subditorum dictarum
terrarum priuilegia, iura et litteras suas quocumque casu
infausto et infortunato amiserit aut amiserint, vel ex li-
nearum aut murrarum corrosione aut diuturnitate temporis
consumpta vel in eisdem damnum quoquomodo percepe-
rint, toties in libris priuilegiorum thesauri nostri siue li-
bris terrestribus origines eorum inuente, recepte et exauitate
super ammissis litteris, plena testium idoneorum approba-
cione nostris maiestatis mediocri et iudiciū sigillis immo-

uare, decernere, confirmare et extrahere in perpetuum debemus
et pollicemur per presentes et nostri successores debebunt iuxta
ritum et consuetudinem antiquam.

(§ 11). Non debet extraneus fieri capitaneus.

Et etiam statuimus, quod nullus extraneorum siue de alienis
terris in ducatu nostro preferatur in capitaneum, nisi indi-
gena nostri ducatus.

(§ 12). Ab interrogacione Turis diu grossi non exigantur.

Et quidem statuimus, volumus et concedimus de interrogacione,
que de consensu et unanimi facium voluntate apud nostros in-
dices non sine solucione priorum grossorum interrogantibus con-
cedebatur, ut quando et quocienscumque euenierit, sit sine omni
exactione pecuniarum ac iniusticia in causa et questione ad-
iunguam practicata, partibus imparciatur et concedatur.

(§ 13). Quosquidem articulos, presenti priuilegio insertos,
ac alios articulos dictis dominis baronibus, toti milicie, no-
bilitati et communitati Warschauensis et Lacrociensis ter-
rarum et districtuum eis annexorum, per nos concessos et do-
natos, statutoque insertos et inserendos, in omnibus punctis,
clausulis, articulis, distinctionibus et capitulis generaliter
vniuersis obseruare et intemerate custodire volumus, confir-
mamus, ratificamus, approbamus, decernentes ipsos habere
robore perpetue firmitatis per presentes.

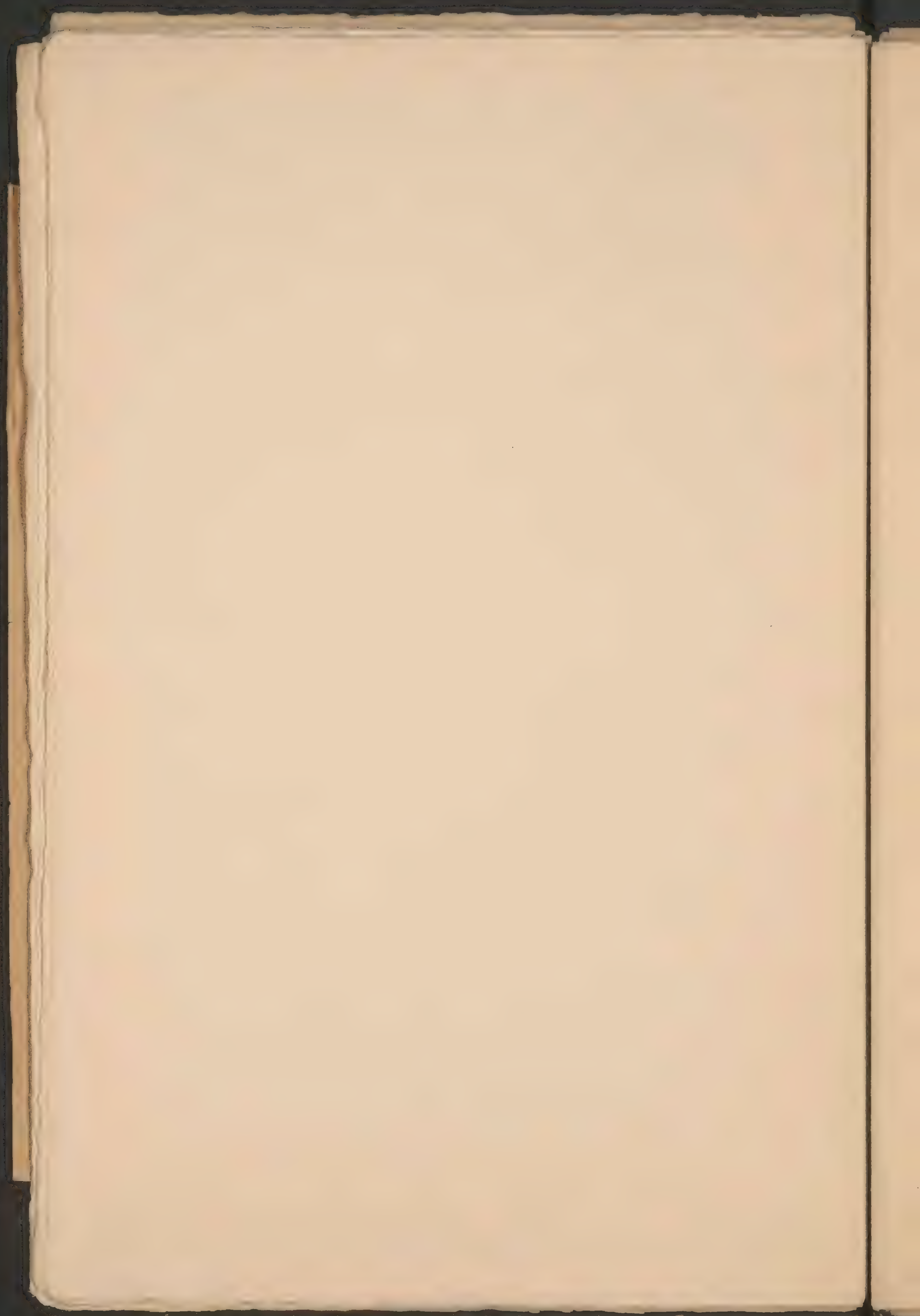
In cuius rei testimonium nostrum sigillum maius de certa
nostra sciencia presentibus est appensum. Actum et datum
in Warschaua feria secunda ante festum sancte Hedini-
gis, anno Domini millesimo quodringentesimo duodeci-
mo. Presentibus dominis: Nicolao Wansch de Pogathe,
palatino Thasonie, Jacobo de Thynsko Cirnensi, Andrea
de Ruschinze Warschauensi, Alberto de Barthmydy.

Lacrociensi, Jacobo de Golimno Czechanowiensi, Kiemark de
Borukowo Wischegradensi castellanis et aliorum plurimorum
 dignitariorum (1).

Terza Naruscewicz 11 N. 41.

Aliud privilegium domini ducis Boleslai terre War.,
saviensi et Lacrocimensi concessum, anno millesimo
quadringentesimo duodecimo.

In nomine Domini amen. Gloriosus deus in sanctis suis,
celestia pariter et terrena disponens; etsi cunctos suos magni-
ficat ministros et altis decorat honoribus, tamen ut dignis
digna impendat, potioribus et huiusmodi insignijs dignitatum et
uberiori retributione prosequitur, quos digniores agnoscit et
commendat vigencior exigencia meritorum. Proinde nos Bo-
leslaus dei gracia dux Thurovie etc. significamus tenore pre-
sencium, tam presentibus, quam futuris, harum noticiarum na-
bituris, quibus expedit, universis quod consideratis grate fide-
litatis servitijs ac studiosis probitatum meritis, que omnes et sin-
guli magnifici, strenui, generosi et nobiles terrigene totaque
milicia Warschauensis et Lacrocimensis terrarum, ac eis
annexorum districtuum, videlicet Blonensis, Tharcimensis,
Nurensis, Ostrowiensis et Camenecensis in Warschaua, ac
Nouemiastensis Terocensisque in Lacrocimensi terris sitto-
rum, erga nos, reipublicam et nostra negocia hilari vul-
tu sedule hactenus gerere consueverunt et quod in posterum
multa eorum fidelitatis constancia nobis, ducatu nostro et
successoribus nostris graviora servitiurum et complacencia,
rum genera poterint una cum eorum posteritibus eo fer-
uencius existere (s).^{x)} horum intuitu effectuum charitatis,
quem ad ipsos fideles in visceribus nostris gerimus, volen-
tes ex innata nobis benignitate demonstrare, et ipsos duca-
lis gracia favore conferre et munificencia nostre libe-

x) more, exsoluere.

xx) zapewne „et.“

realitatis prosequuntur fauoribusque et gratiis tempore
nostri felicitis regimini communitos se esse agnoscant, et pro,
inde ad nos successoresque nostros prestantiori inardescant
constancia et fidelitate, Unde ex quo principum decet ex-
cellenciam innate pietatis affectum non solum utilitati sub-
ditorum intendere iuraque eorum, per que in suis statibus
teneantur, intemerate conservare, quinimo ipsos specialibus
prerogatiuis, presertim honorem, statum, commodum et no-
bilitatem eorum, per que in suis statibus teneantur, conso-
lari, petitionibus iustis et rationi consonis prenominato-
rum nostrorum subditorum omnium et singulorum, cum
iurisque status, conditionis ac eminencie existencium
in terris Warocimensi et Lacrocimensi, quibus ope dei pre-
ferimus, nobis humiliter oblatis, benigne acclinati, om-
nes et singulos communitates et diuicias, universaliter uniuersos
et singulariter singulos barones, milites, nobiles, terrigenos
et ceterosque communitatem speciali gratia visita-
mus, iuribusque infrascriptis illustramus, communimus et
reprehensamus perpetue et in eum.

(§ 1). De iurum conseruatione et honorum non recepti-
cione.

Itaque imprimis iura, privilegia, statuta laudabilia, con-
suetudines, lauda omnia et singula per nostros predecessores
duces Thaxonie felicitis recordacionis omnibus dominis baro-
nibus, militibus, nobilibus, terrigenis ac hominibus status
et sexus utriusque Warochauensis et Lacrocimensis terrarum
ac districtuum eis annexorum, concessa, instituta, lenta et
observata, in vigore volumus et per presentes pollicemur con-
seruare et integre custodire in omnibus finclis, articulis,
clausulis et conditionibus generaliter uniuersis, nec unquam

F. promissum iuribus,

(5)
 alieni bona ipsorum iuris ordine non servato recipere nec
 bene possessionatos subditos nostros, in aliqua culpa reper-
 tos, ut dicitur, iure non convictos, detinere, mancipare et
 deprehendere debemus, neque nostri successores debent
 in perpetuum, quemadmodum et hec premissa per predecesso-
 res nostros duces Tharonie et nos neque modo fuerunt con-
 servata et custodita.

(§ 2). De lecturis litterarum.

Item de iuncta nobis liberalitate statuimus et donamus
 dictis dominis baronibus, militibus, terrigenis, nobilibus ce-
 terisque hominibus, cuiuscunque status et conditionis dicta-
 rum terrarum, ut quociescumque aliqui sunt aliquis ex dictis
 nostris subditis privilegia seu privilegium sub maiestatis,
 litteras quaslibet sub mediocri ac iudiciales sub iudicium
 sigillis appensione in iudicijs nostris ducalibus et communibus
 terrestribus vigore citationis aut ex decreto Turis tan-
 tum produxerint seu produxerit, extunc a lectura privilegij
 sex, mediocri vero tres et iudicialis litterarum unum gros-
 sum in medijs grossis cancellarius et notarij nostri terrestres
 et nostrorum successorum tollant et exigant; a lectura vero
 privilegiorum et litterarum quarumlibet absque citatione
 et Turis coram nobis ac ubicumque productorum, nihil exi-
 gant et tollant.

(§ 3). De citationibus et salario earundem.

Ceterum volentes difficultates et prorogaciones terminorum
 nostrorum ducalium, que propter copiam citationis citata-
 tis non tractatam emergebant fiebantque abolere, sancimus
 et institimus, ut citationes tam in cancellaria, quam in
 iudicijs terrestribus cum copijs scribantur et postulantibus
 tradantur; a citatione vero notarij cancellarie

grossum, terrestres vero medium grossum etiam dato, quod in una littera tres contineantur citationes, et non plus exigant et tollant. Hoc etiam adiecto, quod si partes tribus citationibus in una littera contentis, pro quibuscumque causis citate, per medium amicorum ad unionem et concordiam pervenerint, extunc non plus, solum una pena concordie ab huiusmodi tribus sequetur citationibus ac exigi debet.

(§ 4). De rescriptis et queris (s) librorum terres-
trium.

Ab inscriptionibus vero quibuscumque in librum terres-
trium inducendis, medium grossum, et a rescriptis sine co-
pula unum grossum, a lecturis autem et querendis plu-
rium, quam unius annorum unum grossum, anni vero
unius nihil, et a qualibet descriptione ternarium notarij
terrestres tantum in perpetuum exigant et recipiant; alio-
quin si aliquis ipsorum hoc statutum in parte vel in toto
violaverit, extunc unam sexagenam grossorum in medijs
prolabetur, cuius medietas pro fine nostro, medietas
vero parti iniuriam posse dare et cedere debet.

(§ 5). De foralibus.

Preterea capitanei et officiales dictarum terrarum nos-
trarum nunc et deinceps non alia foralia velgo largowe,
dimittant a carnibus, vellis et piscibus, in curru ductis,
aut in granibus allatis oneribus et non leuibus suberlis,
iuxta antiquam consuetudinem exigant et tollant.

(§ 6). De vagabundis et ad forestam ducalem peccori-
bus porrectis.

Verum et peccora vagabunda et in signoribus ad fores-
tam ducalem porrecta et data seu recepta, pro usu suo

X

25
7. ipsi officiales nostri non debent habere, sed ad cautionem fi-
deiussoriam emittere debebunt in perpetuum; alioquin si ali-
quis ausu temerario eandem nostram sanctionem, per predecesso-
res nostros servatam, in parte aut in toto violaverit, ex tunc se-
ragenam grossorum in medijs grossis fene, medietatem nobis
et aliam parti iniuriam passe dandam incurret, et nichilo-
minus damnum, super quod pars faciens iuraverit corpora-
li iuramento, hoc soluet ^{re} eidem sub pena quinquagenali te-
nabitur.

(§ 7). Auctoritas subiudicis et iurisperitorum.

Insuper subiudices aut officialis seu iurisperiti iudicio pre-
sentes non alias penas, nisi sex marcarum et penas libris ter-
restribus insertas quinquagenales decernendi et vindicandi
plenam habebunt potestatem.

(§ 8). De citacione inconuenienti.

Preter hec statuimus et concedimus, ut quocienscumque et
quandocumque unus subditorum nostrorum alium inconue-
nienti citacione ad iudicium euocauerit, ex tunc rem et cau-
sam ad perditionem non decernendo, talis citatus in termi-
nis iudicialibus pena quinquagenali et in terminis commu-
nibus sex marcarum iuxta antiquam consuetudinem
puniatur.

(§ 9). De ammissione cause et penarum non afflictione.

Preter premissa statuimus et concedimus concessimusque, ut
quocienscumque aliquis aut aliqui subditorum dictarum terra-
rum privilegia, iura et litteras suas quocumque causa in-
fausta et infortiuita ammisserit aut amiserint, vel ex linea-
rum aut murium corrosione aut diuturnitate temporis con-
sumpta, vel in eisdem damnum quocummodo perceperint,

loci in libris privilegiorum thesauri nostri siue libris terre-
tribus origines eorum inueniente, recepta et exaudita super
aunmissis litteris plena testium idoneorum approbatione,
nostre maiestatis mediocri et iudicium sigillis innouare,
decernere, confirmare et extrudere in perpetuum debemus et pot.
licemus per presentes, et nostri successores debebunt iuxta ri-
tuum et consuetudinem antiquam.

(§ 10). Non debet extraneus fieri capitaneus.

Et etiam statuimus, quod nullus extraneorum siue de al-
ienis terris in ducatum nostrum preferatur in capitaneum, ni-
si indigena nostri ducatus.

(§ 11). Ab interrogacione Turis duo grossi non exi-
gantur.

Et quidem statuimus, volumus et concedimus de interro-
gacione, que de consensu et unanimi facium voluntate
apud nostros iudices non sine solutione duorum grossorum
interrogantibus concedebatur, ut quando et quocumque
euenierit, sit sine omni exactione pecuniarum ac iniusticia
in causa et questione ad unguem practicata (1), partibus im-
parcialiter et concedatur.

Quos quidem articulos, presenti privilegio insertos, ac alios
articulos dictis dominis baronibus, toti milicie, nobilitati
et communitati Warschaniensis et Lacrocimensis terrarum
et districtuum eis annexorum, per nos concessos et dona-
tos, statutoque insertos et inserendos, in omnibus punctis,
clausulis, articulis, distinctionibus et capitulis generaliter
vniuersis obseruare et intemerate custodire volumus, confir-
mamus, ratificamus, approbamus decernentes, ipsos habere
roborem perpetue firmitatis per presentes. In cuius rei testimo-
nium nostrum sigillum manus de certa nostra sciencia

presentibus est aspersum. Actum et datum in Warschawa
 feria secunda ante festum sancte Hedwigie, ~~anno~~ anno domini
 MCCCXII. Presentibus dominis: Nicolao Wansch de Poga-
the palatino Thuronie, Jacobo de Thynsdo Cirnensi, An-
 drea de Guschnice Warschowien, Alberto de Barthnyce
Lacociensi, Jacobo de Golinyno Ciechanowien, Kiemak
de Borukowo Wischegradien castellanis, et aliorum plu-
 rimorum dignitatorum.

Jędrzejewicz 10 N. 41.

In nomine Domini amen. Ad memoriam rei semper
nam. Ne error oblivionis gestis sub tempore versantibus, in poste-
rum faciat detrimenta, alta regum et principum consilia de-
creverunt, ea salubriter litterarum et testium annotatione presen-
tari. Proinde nos Boleslaus Dei gratia dux Tharonie, Russie,
quæ necnon terrarum Warschaviensis, Raviensis, Sochaczowi-
ensis, Gostiniensis, Lacrociensis, Belzensisque dominus et heres,
significamus tenore presentium, tam presentibus, quam futuris,
horum noticiam habituris, quibus expedit generaliter universis,
quod consideratis græte fidelitatis indicijs et studiosis virtu-
tum meritis, quæ omnes et singuli magnifici, generosi, strenui,
nobiles domini dignitarij, barones, milites, terrigenæ totaque
militia et communitas terre nostre Lacrociensis, ad nos dū-
catumque nostrum hilari vultu sedule hacenus gerunt et exhi-
bent ~~per~~ ac in futurum aucta eorum fidelitatis constancia
nobis, ducati et reipublice ac nostris successoribus græti-
seuiciorum et complacenciarum genera una cum eorum poste-
ritatibus eo perueniunt poterint exhibere, horum intuitu cha-
ritatis affectum, quem ad ipsos fideles nostros dominos di-
gnitarios, terrigenas, totamque miliciam et communitatem
terre Lacrociensis in visceribus habemus, exhibitione ope-
ris, quæ perfectissime dilectionis sortitur augmenta, volentes
ex innata benignitate nobis demonstrare et ipsos favore dū-
calis gracie confovere, ut munificencia liberalitatis nostre
se agnoscant prosequuntos, fauoribusque et gracijs tempore
nostri felicitis regiminis communitos, et pro tanto ad nos
nostrosque successores prestanciori inardescant constancia,

beneuolencia et fidelitate. Et cum principum acceperit excellenciam
innate pietatis affectum non solum utilitati subditorum in-
tendere aut iura eorum, per que tenentur et in suis statibus con-
seruantur, intemerate conseruare, quinimo ipsos specialibus
prerogatiuis, presertim honorem, statum et nobilitatem eo-
rum promouentibus, consolari, unde petitionibus dictorum
dominorum dignitariorum, terrigenarum, omniumque et
singulorum militum et nobilium locumque communitatis
terre nostre Racrocimensis nobis humiliter oblatis et firrec-
lis fauorabiliter acclinati;

(§ 1) Absolutio nobilium et cnethonum a labore cas-
trorum.

Omnes et singulos, communiters et diuisionem, universaliter
uniuersos et singulariter singulos dignitarios, barones, mi-
lites, terrigenas et nobiles, totamque communitatem terre
nostre Racrocimensis speciali gratia visitare et iuribus
infrascriptis insigniri cupientes, ipsos et ipsorum succes-
sores et cnethones absoluimus et liberamus ab omnibus
et singulis laboribus omnium et singulorum castrorum
nostrorum antiquorum et nouorum seu de nouo fun-
dandorum, ita quod plenius seruicia et labores huius-
modi in antiquis et nouis castris minime facere bene-
antur, neque noua castra per amplius edificare nobis et
vetera instaurare debebunt perpetue et in eum.

(§ 2) A pena iednane absolutio.

Item volentes nostre terre prenominate ampliori gra-
tia et fauore consolari (1), predictos dominos dignita-
rios, barones, milites, terrigenas et nobiles ipsos et eorum
successores a pena concordie alias iednane absoluimus,

mis, excepimus et liberamus, tali tamen conditione interiecta, quod si pars agens et pars rea ab invicem se citant pro quibuscunque causis, antequam in Tuis seu in proximis Tuis terminum se induxerint et concordiam inierint seu concordaverint, et una pars vel ambe in primo eodem iuris termino de facta sic inter eos concordia iudici dixerint, extunc ad solvendam huiusmodi penam concordie iudicio minime tenebuntur. Verum si post proximam iuris terminum aut post iurisdictio nem concordiam fecerint, extunc partes ipse huiusmodi penam concordie solvere tenebuntur, etiam et penas ratione pene contumacie iuxta consuetudinem antiquam.

(§ 3). De homicidiis et eorum coadiutoribus.

Ceterum cupientes, ut charitas et unio inter subditos ducatus nostri magis ac magis exardescat, viam violentis, iniuriis et multis temerariis precludendo, sancimus et statuimus, ut quando aliquis nobilis aliquem nobilem cum coadiutoribus in via aut infra granicies ipsius violentor inuenerit, permisserit vel ediderit, extunc homicida iuxta antiquam consuetudinem priuatus et caput soluat, coadiutor vero seu coadiutores, qui inculpati fuerint, se testibus idoneis et plenis, quilibet seorsum iustificentur; si iustificati et purgati non fuerint, pro occiso capite per decem sexagenas grossorum in medijs grossis, nobis et nostris successoribus videlicet quinque, et partilese, cui pater, frater aut amicus occisus est, alias quinque sexagenas liores, quociens id patruerit, solvere et ultra per sex septimanas in turri reclusi debet et debebunt. Percussores vero aut violatores aliquem inuaden-

do et vulnerando in eisdem locis, ut ~~per~~ premissum est, similiter testibus plenis non iustificati; per decem sexagena grossorum in medijs grossis, nobis et nostris successibus medium et percusso medium et vulnera seorsum solvant et tenore presentium sint stricti.

(§ 4). De violencia in ecclesia, cimiterio aut hospicio tamquam pro iniurione domus indicatur.

In euentum vero, in quem aliquis nobilis per se aut cum coadiutoribus in ecclesia siue cimiterio aut in hospicio aliquem nobilem violenter iniudens occiderit, percusserit vel vulnerauerit, ex tunc volumus et per presentes statuimus, ut iudicetur et puniatur, penasque incurrat, prout pro domus violenta iniurione iuxta statutum antiquum et consuetudinem folio (v)

(§ 5). De officiales iudicio presidentes, causas procurrant.

Preterea nullus officialis, apparitus vel ministerialis, quocumque nomine vocentur siue nuncupentur, in iudicio presidentes siue presidentes, in terminis communibus seu quibuscumque causam vel causas alias siue cum iniuriam hominis per amplius et deinceps sollicitare, procurare aut gubernatorem siue procuratorem se nominare ac in causa principales constituentes ipsum constituere debeant neque poterint in perpetuum

(§ 6). Proterea omnia et singula iura, privilegia, statuta, constitutiones consuetudinesque, per nos et nostros predecessores, duces Tharonie ipsi domini dignitarius, baronibus, militibus, terrigenis, nobilibus et hominibus status et seruis utriusque terre predictae nostre Lacrociensis (concessas) et terras, siue institutas et laudes

24.
has in omnibus punctis, articulis, condicionibus et clau-
sulis generaliter universis in vigore integre custodire, con-
servare et perpetuum robur obtinere volumus, decernimus
et tenore presentium pollicemur perpetue et in eum.

In cuius rei testimonium sigillum nostrum manus de cer-
ta nostra scientia presentibus est appensum. Actum et da-
tum in Warschaua feria quarta in vigilia Visitationis
gloriosissime virginis Marię, anno Domini MCCC XVIII.
Presentibus dominis: Nicolao Wansch de Dobrzanow
palatino Tharouie, Johanne Lipski Wischnensi, Jacobo de
Thynsko Cornensi, Liemar de Boradowo Wishegrodiensi
Alberto de Barthmydy Lucracimensi, Jacobo de Golynino
Ciechanoviensi et alijs castellanis et ac testibus fidedignis
quam plurimis. Scriptum per manus venerabilis et egregij
viri, magistri Petri de Czohadowo, medicine doctoris,
prepositi sancti Michaelis et canonici Tharoris Plocensis
ac Warsaviensis, Luwicensisque et in Thadow curati
ecclesiarum, necnon curie nostre cancellarij, qui presen-
cia a nobis habuit in commissis.

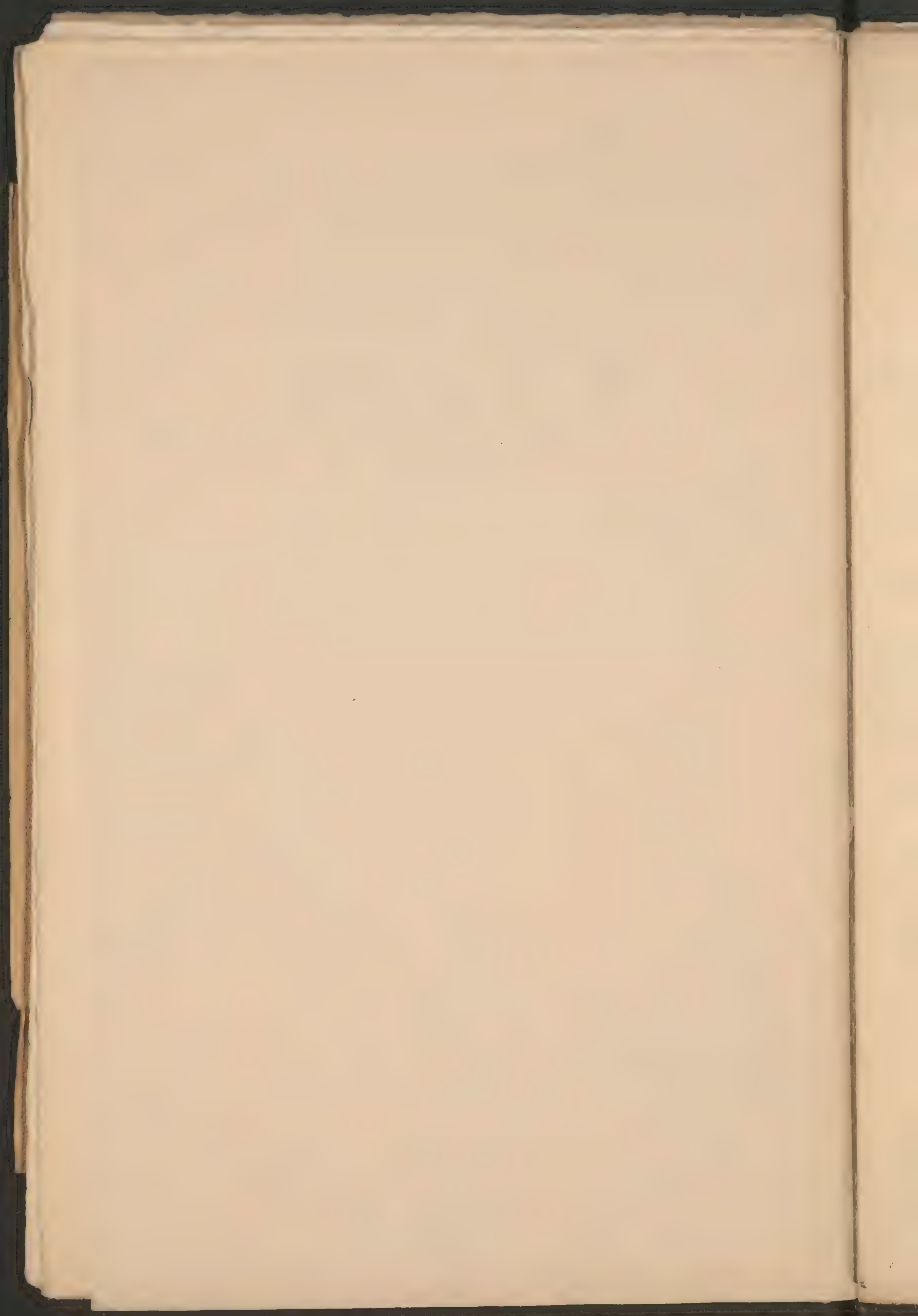
K. 34

15.5 1000

Alfis psta prava pulskiejs
Salisvankiejs.

1] Vstavy prawa Polskygo dla
humiecky krotku napisane y
ulozone po polsku przez Tana
Palcowskygo s Brzesmice, na
then cza dworzanina króla
Tego M. Polskygo Sigismunta kr.
gustha.

Tan Palcowsky sw wła[sną]
 ręką.

..... rodzem
 sina [Brzeg] o pana naszego
 1555.

2] O królach, cap. I.

O wojewodach, cap. II.

O starostwach, cap. III.

O duchownich, cap. IIII.

O gwałcach, cap. V.

O czynie, cap. VI.

O solach, cap. VII.

O granicach, cap. VIII.

Postępek prawa około granicy,
 cap. IX.

O prawie sądowym y duchownych
 prawniczych, cap. X.

O prokuratorach, cap. XI.

O porównaniach y o formach, cap. XII.

O wojnach y o myżkowaniu, cap.
 XIII.

O wyzwaleniach, cap. XIII.

O sędziach, co sędzi, myślenie ma.
 krytyczne, y o okazywaniu y o
 rozstrzygnięciu, cap. XV.

O ofytsiunach, [cap. X] VI.

O wdowach. XVII

O miesteczanach. . . . .
... ~~XXIV~~ XVII (1).

O mlynarach. . . . . yech
panow ~~XXIV~~ XVIII.

3] O slugach, cap. XX.

O plachecztwie, cap. XIX.

Kto slye wryny s roszkowania cy,
ego, cap. XXI.

O stodryczach, cap. XXII.

O priimleyach, cap. XXIII.

O sapissie dryedryczstwa, cap.
XXIV.

O dawnoschyach dryedryczstwa,
cap. XXV.

O roslach y odwlotach, cap. XXVI.

O kxiigach kymnych, cap. XXVII.

O masnyach i prawach, cap. XXVIII.

O rzdoyemstwie, cap. XXIX.

O slugach, cap. XXX.

O wyary, vniach y danyach, cap.
XXXI.

O pospolitim bidlie i schodach,
cap. XXXII.

O pszech y o myshlywach, cap.
XXXIII.

O tych, co w lyeskyech kymyaz
szbole, cap. XXXIV.

O glicykyech, cap. XXXV.

O pyenyach, cap. XXXVI.

O rzekach, cap. XXXVII.

4] O sprawie wojeney, cap. XXXVIII.

O zabickya y o ranach, cap. XXXIX.

O rzydkych, cap. XL.

5] Wskazy prawa polskiego krotko
narysowane.

O królui, cap. I.

Król w powyecznych ma skynecz
sprawiedlywosc. Carinius fol. XCIII.

Obyecznyem, yz gdy przyedzyem
do ktorogo powiathu, tedy bedzyem
skynecz sprawiedlywosc s naszymy
stharosthamy, dzyerskawcy kro.,
relsthuwa (1); gdyby byly postwany
o yaka krowole od kogo, tedy
wynny przed sadem ryemstijm stacz.

A yeslyby bylo konni bydlo kazetho
s trzody s pastwysch, takye bydlo
ma byc dano na rekoyemsthuwa a
na pythanye panow sadownych.

A yeslyby then tho stharostha nye
dal bydla na rekoyemsthuwa, tha-
ny ma byc karan wynam, yako
ynny [6] ryemnyane, ktorych pye-
nyemnych wyn more kady docho-
dzec na pyenyadkach yemni na
królewssthuwe kapyssanych.

O kapyssanych dobr królewsznych.
Alex. fol. CXV.

Dobr królewsznych nyekosthuym
any darujem any sumam przyry-
szem, yedno ma skynecz s dozwole-
nym rad naszym. A shoby tho y-
nacrey obokyerskat, thany czesz
pyenyadze kapyssane traczy.

Król nyemnie nyek. wsthawyc

przez rait y portow. Id. et eodem.

Procl co s radamy y fortly wstha,
wy, tho ma być wywołano, abo,
wym kassola, rzecz niewywołana
nyema być fockythana za pewna.

O wykupienya królewstwa. Si.
ysminianis Pyorth. (1) 1538.

Wsthawylissmy, gdybyssmy tego
[7] wykupowaly albo abo za naszym
consensem wykupowal tego z dobr
naszych królewstych, thakymu
chochby był niewykupaly, tedy mu
pyenyadne nyemaya być zapowya,
dane, a swatascra gdyby myał re,
konnye i a yeslyby. co s brady (1)
worynył, na thakym chochby był
niewykupaly, dochodzye syeniskym
obycrazem. Wtorego wykupowasy,
ma być slano prowadzenie abo
rūmowanie za rzecz nyedzyel, a
rok od polowcenya fortu (1) ma
być słon za rzecz nyedzyel.

O roku przed królem. Sigismū.
Crac. 1540.

Wsthawylissmy, yz gdy by był pos,
swan przed nas s Wyelkzey Polb,
skzey, a my bychmy były na then
czas w Polsce chaley, thakye,
mu ma być rok polowion od polo.
cienya fortu za styzry nyedzye,
lye. A kassre thes gdybyssmy by
by Wyelkzey Polsce, tedy thes
s chaley Polskzey powanem

ma być rok słowon na sthory
nye [8] dryelze [8]; a thym, co to
w they syeny, w słowey bysomy na
then czar były, thakyma ma być
rok słowon na dwye nyedrye.

O xawyszanym słubem. Tol. el
eod.

Kadnego slachthy slubem xawye.
xowacz nyemamy, asz yego fra.
nem wyxycyrywory wyxycyrywory
na woyme.

Krol nyema nykoni bracz ynye,
nye. Tol. fol. XI. IX.

Obycznym, yz kadnem s pod.
danych narzych nyewestnym ynye.
nye any yz wyasem o wcelyady
wythepet, alyz s prawa forset thj,
sthorbyssy na tho wyxadyly.

Tol. fol. I. II.

Thasolenni s podolanych narzych
dobr bracz nyebolzym, alyz go
prawem wyxycyrywory.

[9] O roki xawym przed kroliem.
Alaxan. fol. CXVI.

Gdyz przed namy nyesth rok
xawthy pyrowyzy, pogolhowyzy
przed sthorotham być nyemasse,
wyawory, yzby yz do dobrowolnye
wolał abo yz xawysat.

Cap. II. O wojewodach. Carymy.
fol. I. XXIX.

Vilhawylssy, yzby kassy woje.
woda w sym (!) wojewoczwsthwye

wsthanyl, yz by wsthanly rzecy free,
dawayace sthucze byly przedane.

Woyewoda ma kaczowack rzecy
przedawayace. Caxym. fol. XCV.

Woyewodowe wstych (i) sthoro,
sthwach w kasshym myescze na
kassdy rok maya, dogledac, yz,
by myarj y wagi wzelyauye [10]
mybyly sthalszywe. i sthoryby wo.
zewoda thego nyedwocrať, thaky ma
byc daran wyham narcam krolews,
stham XIII przywyeu.

De eodem. Ivan. Alb. fol. CVI.

Woyewoda wstym (i) woyewostthwoye
porozumyauwy nye stharostham a
s nyestorjny dignytharomy, y ma.
yz, wsthanly rzecy przedaway.
ce, tak ze thesz myare y wagi.
Them brathsthuwa aby byly stharone.
wedle sthila Caxymyza. Woyewodo,
wye yestlyby thego nyeczymyly, cro
yesth napisane, prxefadaya wyne
krolewska XIII przywyeu.

Idem de eodem. Ivan. Alb. fol. CVII.

Gdy woyewoda posthanowy rzecy
przedawayace, thedy shy rzecy
tak maya byc przedawane, crego
stharosthor ma dosreec pod wy.
nam sthem przywyeu, a yestly ma
sumne na stharostthwoye; a yestly
y wyerney reke tryma stharostthwo,
thedy pod straccam stharostthwa.

[11] O szacumku rzecy przedawaya.
czych. Alexan. fol. CXIX.

Voyewodowye maya scaczowack
 recky przedawayace, wymyedyaw.
 rzy rze, yako drogo sam tham, skad
 ye przywyosa; a storyby ynacrey
 przedawal, nysz wojewoda wstha.
 wy, then one kupy tracy.

Voyewodowye maya dostarcz, co
 namye nalezy. Tys. fol. IX.

Voyewodowye maya thego dostarcz,
 aby nysz nyleyst wczysznyon na
 myerze any na wadze, thes sadh,
 aby nyleyly foras nysz wyestdane,
 ale aby byly scadzone czaszow shi.
 senych. Thaya thes wojewodowye
 recky remyestnyce wsthamyck,
 pocemii maya byck dawany. A
 wszadze kloby soby dal robyck
 nad swyczay, thes ma placzyck,
 yako rze more s remyestnyckym
 szkodzyck (1). Tha wstharwa [12]
 ma byck pospolyczey we wszythkych
 myastbach. A gdy tho wojewoda
 posthanowy, thedy tho maya nysz
 sczanye trzymacz, stocz, exequio,
 wacz; a storyby tho nyszczany
 przestapyl, then wojewodowye proce,
 pada szesnackye gzywyen; a kloby
 nyszczanye kwlatcka rada
 nysz exequiowaly thego, co wojewo,
 da posthanowy, thacy maya
 byck wynam karany sthom
 gzywyen, storyby wyny ma rze
 nam dostharz dwye szeczy a wo,

3
wodnye brzezya. Teslyby these woye.,
woda myczynyl doszyt wrzedowy
swemni, thedi go obyeczynny kar.,
racz wynam sthem grzywien thelj
drocz, yely nye dofinicy.

O woyewodnye y podwoyewodnym.
Fig. in con. Pyotl. 1538.

Podwoyewodny yestlyby myczynyl
wsthan w rzeczach przedawacych,
thedy woyewodnye ma byc olefero-
wany; ktory woyewoda yestlyby nye
[13] przyniacyl swego podwoyewo-
dneho ianyby these sam rzecy pre-
dawacych wsthanys, thady
ma byc karan sthem grzywien;
ktorey wyny nam polowycza, a sto,
nye, ktora by instigowala, druga
polowycza.

De eodem. Alexander pol. CXIX,
ale pod straczonym kupyey.

Them yestlyby myesczanye myetry.,
maly wsthan woyewodnych,
owozemby przedawaly drozey, nyely
yesth wsthanowono, thady yestlyby
byly z naszych myasth, maya
byc postwany przed podwoyewo-
dneho; a byly lyby swyczysrony,
thedy maya byc wynam sthem
naszyam grzywien karany. A ye-
slyby byly myesczanye panow
duchownych albo swyczyszych, tha-
cy maya byc przed ych pany
albo przed wrzednyky postwany,
ktorey yestly by byly prameon

swykrzeszemy, ysz by syc rzecz do
 swyathszyla, thedy thesz stherma,
 scryam grzywien maya bycz sta-
 rany thely krock, yely syc dopuśc-
 ly. A gdyby wojewoda s thamy,
 my woxymyck sprawiedliwoscy
 myesskany myechoryal, thamy
 ma bycz [14] postwan s nrzedni
 y wynam sthem grzywien sthoran.
 A yeshyby thesz panownye swyethcy
 albo duchowny myechoryely cymyck
 sprawiedliwoscy s poddanymy swy.
 my a bylyby postwany do sadii
 szemshyego o myecynnyenye sprawye-
 dliwoscy, thacy na rokni pyp.
 wszym kawythym maya bycz
 sthermascyami grzywien harany, sto-
 rey wyny ma bycz sadowy polowy-
 cza a sthony powadrey polowycza.

Capit. III. O stharosthach y o cha-
 mybnych rzeczech. Caxim. Chag. fol.
 XXXVII.

Thy any nasy stharosthowye
 nye maya, niłogo sedzye o rzec
 hanpbnaz, prozes yssca, wyawsky
 ysky syc o swiuy woxymyck yawnye
 wysnat.

Stharosthowye sthore arthyculj
 maya, sedzye. Tagel. fol. XLV.

[15] Staszynemy, ysz stharosthowye
 nyemaya, sedzye, yedno o szlyrzy
 rzecy, a tho o gwalczenye byatey glo-
 wy, o drapycsthwo na stobrowol.

mych drugach, o szalenie, o gwałtli
domowy, kto tego może nie dom.

O sądkach grodzkich. Casini.
fol. XCIII.

Starosthowie sądy grodzkie
wszędzie niedziel, mają, sądy, kto,
re przez wasnego thymien przez
thym mają, wywołac, kiedy a na
którym miejscu mają, być sążone.
O co starosthowy mają, sądy.

Tol. Tagello fol. XLV.

Starosthowie mają, sądy o
rozbyczu dróg, kiedy dramacie
zaczyna, o tym, co ogniem pały,
o gwałtli domowy, o gwałtli białej
głowy.

Na którym miejscu starostha
ma sądy. Casini. fol. XCVII.

Starosthowie niemają, sądy,
jedno o thym artykuły wyszey
opisane.

[16] O sądkach starostkich. Tol. an.
Alber. fol. XCVII.

Starosthowie mają, sądy grodz.
skie sądy w wszędzie niedziel, na
których mają, samy bywać; a
wszey niezbytnowości mogą, sądygo
prawego a omyłłego w onym stha.
rosthowie mieć. Co to czynić
mają, pod stracem starosthwa.
O wykreśnionym sądku starostkim.
Tol. et cod. Ed. Karymupis fol.

XCIII.

Gdy starostha sądy wyszey

nysa sthyryz articuly wyszey napsy,
sane albo innego skascu, albo na
ynscym wysseku, nysa swytlwym,
tharowe skascanye czynymy my-
cenne.

Starosthowye od wyszowanya.
Tohan. Al. fol. CXII.

Starosthowye any podstarost,
czyem niemya byc placono vol
wyszowanya, thelto wosnyem ni
wedling obyczaya.

[17] O co starostha ma porzucac.
Tol. et evol. Kazymierz

Starostha ni starostre niemye
porzucac, jedno o wybyczy wysen,
ney panyey a o sty wosnyem ha-
nyebny.

Kazymierz describit hoc 4 artic.
culos fol. XCIII.

O exequiency w porzyskach.

Starosthowye wynny exequiowac
porzyskiy porzyszw klaszenniy pod
wynom sthem gzywyen.

O starostthach y wrzedniach
nyesyardlych. Tdem et eodem.

Tdem Sigismundus Cracovic in con-
uentu coronacionis anno 1507.

Starosthowye y ynscy wrzedny,
czy maja byc wyedy w oney rze-
my, gdcye starostthwa albo w.
inzydy dzyerwa; a stozby snych
nielostthow, thawy wrzad bracy.

Dysthy starostcayne o co maja

4.
być wydany. In. comientu Crac.
fol. LXXII.

[18]. Trzechobiciu. Kto wyłże fany wy-
nu, thes gdy brath brathu dzyalū
swolycz myechore, thes gdy kto kogo
wypedky s potaynego dzyeroceny.
O exequicye xramyeny drulewstwy
go. Tol. et col.

Gdy kto na tym prawem przesysce,
ysc tha rzece myc bedzye udestana do
grodni, thedy them, co przesysce, ma
dwa stoek slacz na czaq a dwa
stocz na wyzanie; a gdy mni bro,
myc beda, czaqū y wyzanie, thedy
go ma solacz o tho, yz bronyl czaqū
y wyzanie, a polnym ma stharos.
stha s tym postacz wyzka swego y
wyszac go s ramyeny drulewstwygo
kallad kalorywacy.

Vina na stharosthi o exequicia.
Sig. fol. III.

Stharosthi stharosthowe myechoryly
exequiawac thego, co na ych wraot
nolery albo umyesthowaly, thacy
yely w pyenyadkach dzyerca stha.
rosthuo, thedy wyiny sthem [19] grey.
wyen maya być starany, a yely kū
wpernyey rece dzyerca starosthuo,
thedy ye maya stracyc.

Vina na stharosthy y na thy, co
dzyerca drulewsthuo, a umyestka,
mayo granicz. Sig. fol. XX.

Gdy by stharostha albo czy, co
ymyeny nare dzyerca, umyestka,

byli na granicach, thacy wy,
nam maja, byc karany, a tho
dwyemadzyesthy a osmyam grzy,
uyen, kloreu nam polowycza a sto,
nye polowycza.

O rodu hi skardze. Sigi. fol.

XXVI.

Gdy tego puszcz hi skardze, the
do thurkawy rok nyemwre byc
prochladan z yncymy puszcz y
owsem maja, byc sadzone we
dwye nyedzyely, a nyemaya, the
dy puszcz, yestno yedne odwlo,
se, a tho na wthurnym rodu, ya,
do na kawythym odpuwyadacz.

[20] Skarosthowye y yncy skyer.
stawcy nyemaya, gualthi sky.
nyck w granicach. Tol. et cod.

Skarosthowye y yncy skyer,
stawcy ynyenya naszego cymyck
gualthow nyemaya whole gra.
nyck skachy, y owsem kloreby
byly przez conyoscarce wzymyone,
thych gualthem skayer nye may.

O skarosthach nyosyartych.

Wid. Id. Sigismundus Pyorth.
howie, anno 1579. Tol. Wannes
Albertus fol. XCII.

Skarosthowye y ych wozednycy
maja byc w nyemay osyedyly pod
stracnym skarosthwa.

Skarosthe yauo puszczaci. Sigi.
in const. Crac. 1532. Tol. Sigismun.

duś Cracowie in cominciacione coronacionis anno 1507.

Gdy starosta domni i urzędu
krzywdę czyni, tedy go przed nas
prawa; a jeśli albo o swe czyni,
tedy go do sądu słusznego prawa.

[21] O starostyce, co męczył exequi-
ncyj. Sigismund. Pryorh. 1538.
Tol. Sigismundus fol. VIII.

Starosta, który męczył exequi-
wac tego, co należy na jego w-
rząd, a będzie o to prawn, tedy
przepada winy albo grzywny stho-
nie tedy, która krzywdę ma albo po-
zwa.

O urzędach męczyłych.
Sigis. fol. IX. Tol. Tannet Alber-
tus. Tol. Sigismundus primus.

¶ Wzrost wrotych męczył,
jedno liście wrotych w ony
czyni; a jeśli byśmy dali, tedy
tedy ma męcz wrotych do
peł roku po straceni wrotych.

O exequiency starostyce in pro-
gress. fol. XXXVII. Tol. Sigismundus
fol. III.

Który starosta męczył
czyni exequiency, tedy prawn
przepada przetrzymać grzywny,
o którą winy, jeśli by był prawn,
tedy na rogi prawn ma star-
naci [22] a stronie y nam winy
prerzeczony, wrotych tedy rok,

yelyby byt porwan, a exequiency
wczynyc pod thady mynany, a
ma exequiency we slun a we
dun niedryelach.

O wrzodye grodzonym. Tol. cod.

Wrzod grodzony ma byc karole,
mni gothow czynyc sprawiedly.
wocer o rwyse wyssthefuy, o sto,
re wyssthefuy rodu przeladac nye,
ma z ymymy porowy do radu,
ale maya byc we slun niedryel sa,
dronj, okrom swyath myelnych albo
niedryele.

O stharosthach. Tagiel. in from.
fol. II.

A radnem ciuokoryemcromy mya,
stha any samku rzodyc niedomy.

O exequiency duchownym. Tagiel.
in from. fol. I. XVII.

Gdyby do s narych stharosth o
myesthat exequiency na thym, co
sye [23] dat klac rok y srece nye.
dryel, thedy thacy stharostha przest
sad duchowny moze byc kahlzth.

Tol. cl cod. fol. I. XVIII.

Gdy stharostha albo then, slo nye,
srye stharosrye byyma, omyska,
wal by albo myechryal by exequi.
cyey czynyc na thady, co crys.
fy slawthe rok y srece niedryel,
thedy thacy maya byc samy sa,
klecy tak slugo, az theni dosryc
wczynya, co na ych wrad naley.

5
O tym, co cyfry sławshwe. To.
gel. in prinj. fol. I. XVII.

Wszystki ciowzek i spodobanych na-
szych cyfryal sławshwe rok y szes-
myedkyl a byl by wdeslan w sadu
duchownego do grodu z przyrodeu
prawa, thajgo wrythly dobra-
tak ruchayacego yako y myeriu,
chayacego yego maya bycz fobra,
ne forcs podstharoscygo, maya
bycz trymane, tak sligo ysz, albo
then co wynyer, albo podstharo,
szcy [24] z dochodow onego wynnego
ymyenyor kaplacy themi, co kaktal.
A gdy yisz kaplacy y i sławshy be-
dzye rossgrerem, thedj na mandal
naw ma bycz wrythly wruceno.

[Th. tho yisz sławsho na walnym
ryemze w syorthkowye 1563].

Sigynilowce słharonthamy bycz
nyemaya. Cas. Thagmiz fol. XCIII.

Obycznyemy, ysz sadnego wojewo-
dy any casthellona słharontq nye,
wrynymy.

O casthellanich y o wrzedzylch.
Casimir. fol. XCII.

Obycznyemy, ysz sadnemni cas-
shellany y ynszych wrzedow nye,
slamii, yedno ludzgom godnym a
zastharonym a madowim, słharzby
myely wskiadlosz w oncy ryemy tham,
golye wrzad wacnie.

O skithoyenslawach. Tohan.

Alber. fol. XCII.

[25] Rokhoyenosthwa z wrzedy
nyemay, byz stawany, jedno lu,
deyom nyesthayaokym w szemy,
wyadnym; a yestlyby ze szol
rozdat ynaczej, shedy shadowy
nye more wstawac wrzedu szre,
zo, any mi postuszenssthuo ma
byc powymno w dyego wrzedze,
abowym szol wstawy forzecyw
pryzjedre.

O canclyrzu. Alex. fol. CXIII.

Canclyrz s podcanclyrzem bys.
sthuo sobye forzecywnych s kan,
celaryej wydawac nyemay.

O canclyrsthuze. Sig. fol. III.

Canclyrz y podcanclyrz ma
byc jeden duchowny a drugi
swyeczny, abowym bywajez nye,
sthor sprawy w cancelaryej, szto,
nymy ze duchowny paracz nye,
mogoz.

Capitul III.O duchownych. Toha. Al. fol.
CXVIII.

[26] Duchowny szobrycz nyemay (1)
rzeczy ziemstych, a szamy (1)
szrywd ziemstych, yauo o gra,
nyce, o szabykze, o szamy, o szlopa
szyegtego szochudrycz nyemay,
jedno prawem ziemstym.

De eod. Sigis. fol. XI.

Szyeczny szowym nyema byc

poszywan do sądu duchownego o
rzeczy ziemskie any o dług porz.,
czony any wmaowyony.

Albo kogo porowye o rzecz ziemską
do sądu duchownego. Sigis. fol.

XXV.

Wskazywaliśmy, że gdyby słowem
sweckim słowem sweckim
porwał w sąd duchowny, o rzecz
sądowy duchownem nie mała,
yaka, thak ma być dwyma
dziesiętly wmya grzywien da-
ran, ktorey wyny nam połowycza
a strony połowycza; a thakye
wyny gradowy wstaw wyzygacz
ma.

O poddawania. Alex. fol. CXIX.

[27] Ktoriby korthyzan wproszyl
poddawanie w papieska pod tym,
thak korthyzan y jego przya-
cyel ma być karan na kryele
y na ymymy.

O opackych, proboszczach. Sigis.
fol. 1558.

Kiedy w klasthorze opath albo
proboszcz pomał, thedy w tym
klasthorze katorum narodni sla-
checzni a folat ma być o-
pathem albo proboszczem obran. A
yedy w tym klasthorze nie
było slachyczza tak godnego,
thedy go wysyca z ynego klast-
thora thegocz katorum; a nie było,

bybygo w ynnym klasthorze, thedy
obracz zakonny kmyecyego naco-
du, godnego, yedno aby polada.

Duchowny nyc maya, nyc wola-
wacz w rzecy ryemosty w zady.
Sigis. Pryot. 1558.

Valhainilistny, yzby kaplany y
ry, [28] co trzymaya, porzeczny
duchowne, w sprawie sadu ryem-
osty any maya, przeciowacz a,
ny pycarzmy any podrycy bycz,
czego ym se decyuje ryemosty maya
bronycz, odron ych wlasnych re-
cy. Stharosthowe cy moga
mycz pycarzcz, shogo chora, abo,
wym ka ych wysthepny powymny
odpowiadacz.

O shgodach sluchowym. Car.
ter. in priniile. fol. I. XIX.

Oto wozymy yawa, szkodę shoremu
s duchownych, shorny ma bycz
przed sharosthę porwan, na shore
szkodę ma powod shwodrycz yako
o gwaeth domowy. A bedrycy nyc
cheryat showany udwyerch, shon na
yego woley, yedno ycz nyc shymore
shycrayen ma shwodrycz: [ma
shawycz szecz swyathkow, shlo,
rych maya, wybracz dwu, s shory,
my ma shwod shycyacz].

A yedyby sharostha daleko
był a dryato nyc w shakowskoyey
ryemy, thedy powod mowce [29]

ypca forwac forci nas, a notascra
gdybysmy byly w xpeiny.

O poodawanyu. Alex. in priu.
fol. CXVII.

Poodaniaya sadny nyest nye,
more w dryerskenya forci narogo
doswolennya. A stoby store benefi,
ciim wscyał a mybysmy nyefory,
swolyly, thady ma byc wygnan
s tworny, a yego mayethnosce
y yego blyskych ma byc wscyetha.

O quaterych. Casini. magnis
fol. XV.

Capitu. V.

Gdyby clowyci dobrej stawy byt
ordarscon o yady qwałth, thady
powod ma sthanyce scer swyath,
shaw, s stworych sceray dwa maya
byc mybrany, s stworymy stwye,
ma ma powod stwycer qwał,
thi. A yestlyly nye dowyodlth,
thedy forwany ma yz sam o,
wyer. [Thadyer therc odwod y
o stxode duchownych].

Wlo stomi wescnye czo qwał,
them. Casi. magnis fol. XXVII.

[30] Wlo stomi czo wescnye qwał,
them racyke albo czo ynskego,
tharkowa rzec wynyen wrockyck
pod wynam scer grzywen, abo,
wym y o swe prawem mygnat
them nye obchodryc.

Wlo qwałthem cze rola korre.

Tol. fol. XXVIII.

Wlo cze rola, korze albo kaszey
gwalthem, then bracy naszyenye
do thego, cze yesth rola, pod wy.
nam brzech grezynen.

Wlo domni woly wessmye. Tol. et
eod.

Domni woly wessmye, gwalthem,
thevly then, czo mi wessmye woly,
ma gwalth osmyathszyc; ka tha.
dy wgwalth ma gwalthowmyz dace
od naszego wolu dwa gr. wyny
szec grezynen: szadowy 3 a stro.
mye 3.

W gwalcye domowym. Taw.Alb. fol. CVII.

Gdy szogo nayda, na dom gwalthem
y szabya, albo ranga, ochruthnye
szogo w domni, thady gwalth ma
byc osmyacron. [31] O sztory
gwalth porwac do gradu y do,
wyszc a tho thau: shawyc os,
myanascye szwyathkow w gradu,
s sztorych szec maye byc obrany
slachty dobrej, szawney, szgadley
z onegosz powyathni, wojewocis
sthwa, gadyby syc shat gwalth,
s sztorymy powod ma powryszacz
gwalth. A gdy powryszacz, the.
dy gwalthowmyz garto bracy
a powocnyczy thawego quat,
thi wedling dawnego prawa ma.
ya byc szaczony. A sztory szogo

pothwarzyt o qwalth domowy, tha-
ny pothwarcka ma być roziūnyan
bezecnym, a na swach folcu ma
być przysskowan. O stoty wyssthepca
thak na powoda yako y na poswa-
nego nyzby byt do wyere wradon,
bedzyem nye odolo thauyey rzeczy
pewnye dowyadlowace. A yeslyby
stoty s nych wykycit s kwiłesthwa,
thedy ma być roziūnyan bezecny.

O kwałczeni byatey głowy. Casini.
Thagnis fol. XXX4.

Gdyby kto byatę głowę kwałczył
w lesie albo w polu, górze thaua
[32] byatę głowa nyc łocy dny wy-
nyda, i ma przyssk do wry, co blysey,
a swoławsky ludzy ma ym okaracz
qwalth then, co nye yey solhat, kto-
nego qwalthi gdy dowyedyce ona
byatę głowa ouymy wyemnyauy, thedy
thego tho qwalthownyia garto na
narey laccce a na woley przyaccyot
they byatey głowy. Teslyby thesc
byatę głowa kogo pothwarzata
a thego qwalthi wyemnyauy nyc
dowyadla, thedy then, co nni wy-
ny data, ma nye odwyssk sketcyam
swyathny tobye roziūnyy; a od-
wysskly nye, thedy tha byatę
głowa ma być stisznam wynam
karana.

O kwalczeni radom, poslom.
Sigis. fol. XIII.

Wskazywaliśmy, jak gdyby kto

radę nasze którego dołuyet stha,
 mi albo thesz powly nasze albo
 zymsszj bedaczym na zymyze
 albo thesz yadaczym na szym
 tak walny yako powyathowy
 narced by gualthowmy a wery,
 nyl by ktorim gualth tak w
 domu yako w polu, a the cthy,
 ry myedryele przed szymem
 [33] a cthyry po szymyze, the
 dj thady ma byc sadron yako
 obracycyl magestatū królewski.
 go. Thakasz thesz wyyna y ha,
 ranje o comisarze albo o sedrye,
 ktorzy by sprawowaly o rzecz po
 spolita.

Kto wessmye byala glowa.
Sigismuñ. Crac. 1532. De eod.
Woh. Alber. pol. CVIII.

Ktoby wscyal gualthem bya,
 ta glowe a byl by przed nasz
 poszwam a ona byala glowa.
 wysnialaby sye, ce ya wscyal
 gualthem, thedj thady gual-
 thowmy na cry ma byc prze-
 sharon. A wysniala lyby, ce ya
 wscyal za yey woliam, thedj tha,
 na ma byc odrodzona wycry,
 sthego y macryczysthego wya,
 na wyeczymy crasy.

O szanye. Car. Chagmū
pol. XXVIII.

Kto ktorim wessmye gualthem

wasz ryana, wynem mi sa nje
slacz szez qz. cwynam szezcyam
greynyen, stonje troy a sabowy
troy.

[34] O siczye. Tol. el cod.

Kto konni rytho mernye
qwallhem na polu me dnye, ot
ni alio loco.

Cap. VI.

O szez celye, o shasceny cel.
Casimirus tercus fol. XC.

Cla wyszthry, klore sa nada,
ne po smyercy krula Wladysla.
wa, ayra narogo, Casimir. 1,
w nyemec obracami.

O shyk, cu csla wyty wiby,
raya a prawa nyemaya. Tol.
el XCI.

(Tol. Alexander fol. CXV).

Kloby celo wybiral, na crobey
prawa nyemyal, then ono y
nyemye bracy, na shogim clo
wybyra; klore smyemye na
nasz przyer ma sa swycesce,
nymn prawa.

[35] O wolnoscy slacheccsdyey
o csla. Tol. Alber. fol. C.

Celnicy pod wynam przyryle
ya wyszey opysanego od slacz.
thy od solj y od ymore szezcy
bracz cla nyemaya. A kloby
celnyk bral, than osyadly yako
y nyecosyadly, than y wynyen

x) awyciz keniem.

uge.
yam
owy

2
, vt

el.

ada.
ypla.
. 1,

wiby.
Tel.

).
oby
y "
clo
n -
ssee.

wyey

yle "
slack.

erry
ryby
yuko
m

x/

